

جواب سئوال و کلامی مجلس عوام انگلیس
 راجع به اغتشاش آبادان که در تاریخ
 ۳۰/۲/۴۴ از طرف وزیر مشاور آن کشور
 در مجلس عوام قرائت گردید

وزیر مشاور انگلیس دیروز بیانیه زیر را در پاسخ نمایندگان مجلس عامه انگلیس که تقاضا کرده بودند دولت نتیجه اقدامات خود را نزد دولت ایران در مورد اغتشاشات آبادان و تهدیدی که متوجه جان اتباع انگلیسی در آن منطقه است با اطلاع مجلس برساند قرائت نمود .

در تاریخ ۱۴ آوریل سفیر کبیر دولت پادشاهی انگلیس بنا بدستور وزیر امور خارجه به نخست وزیر ایران اطلاع داد که دولت انگلیس دولت ایران را مسئول هر گونه خسارت و یا تلفاتی که با اتباع انگلیس و اموال آنها در ایران وارد آید می داند .
 نخست وزیر ایران از اینکه چند نفر انگلیسی در آبادان کشته شده اند فوق العاده اظهار تاسف کرده و علاوه نمود دولت ایران وضع را جدی تلقی میکند و برای برقراری نظم و آرامش اقدامات سریع و جدی بعمل خواهد آورد و نیرو های انتظامی ایران

به آبادان اعزام خواهد شد يك ژنرال ایرانی نیز برای اداره امور نظامی و کشوری بشهر
مذاکرات اعزام گردیده است .

این اقدام دولت ایران وضع را بهبود بخشید و اکثر کارگرانی که در آبادان
اعتصاب کرده بودند بکارهای خود مراجعت کردند . مع الوصف هنوز تهدید هائی نسبت
بآنها بعمل می آید و بهمین جهت وزیر امور خارجه به سفیر کبیر انگلیس در تهران دستور
داد که در تاریخ ۲۲ آوریل در این خصوص بانخت وزیر ایران ملاقات و نگرانی وزیر
امور خارجه را نسبت به عدم موفقیت ظاهری نیروهای انتظامی ایران در برقراری کامل
و فوری نظم و آرامش در آبادان به وی گوشزد کند نخست وزیر ایران در پاسخ به سفیر
انگلیس اطمینان خاطر داده است که دولت کاملاً بر اوضاع مسلط بوده و محرکین از طرف
مأمورین انتظامی توقیف میگرددند .

وزیر خارجه انگلیس از اطمینانی که دولت ایران داده حسن استقبال میکنند و
آخرین گزارش رسیده از آبادان حاکیست که وضع در آنجا قرین آرامش است و اعتصاب
در سایر نقاط نفت خیز نیز خاتمه پیدا کرده است .

اعلامیه وزارت کار
 بیان اعتماد کارگران خوزستان

با کمال مسرت وزارت کار بعموم هم میهنان گرامی اطلاع میدهد که اختصای
 نگارگران درسراسر خوزستان خاتمه یافته و نظم و آرامش در آن منطقه کاملاً حکم فرماست
 مسلم است دولت با رعایت کامل مقررات و قانون با نهایت شجاعت بمستدعیات کارگران
 خوزستان رسیدگی کرده و خواهد کرد .
 وزارت کار

سفیر کبیرا انگلیس در تهران طی مصاحبه در
حضور مخبرین جراید و خبرنگارهای
داخلی و خارجی اعلامیه زیر را در تاریخ
۳۰/۲/۶ قرائت نمود

اظهارات اخیر آقای نخست وزیر ایران که ضمن آن این نکته را تأکید نموده اند که دولت ایران برای دوستی و اطمینان بین ایران و بریتانیای کبیر اهمیت قائل اند. یا خشنودی تلقی گردیده است حال که اعتصاب در آبادان و نواحی نفت خیز بخوبی رو بخاتمه است اینجانب امیدوار بودم که روابط انگلیس و ایران بطور کلی بوضع بهتر و طبیعی تر درآید.

بین دولت ایران و انگلیس احساسات دوستی و مودت ریشه داری که متکی بر تجربیات طولانی و مصالح مشترک است وجود دارد این تصور کهنه که هنوز هم ظاهراً در ایران زیاد شیوع داشته و مبنی بر اینست که بریتانیای کبیر یک کشور امپریالیستی و دارای نقشه های خودخواهانه در ایران میباشد مورد ندارد. دولت بریتانیا بود که نهضت مشروطه را در ابتدای این قرن تشویق نمود قرارداد عقیق ۱۹۱۹ بمنزله یک برناه ۷ ساله

ولی بر اساس محدودتری استوار بود گو اینکه شاید موقع آن سی سال زود بود بریتانیای کبیر همواره از استقلال سیاسی و تمامیت ارضی ایران حمایت و پشتیبانی نموده است . بعد از جنگ دوم جهانی قشون انگلیس کاملاً طبق تعهدات قرارداد از خاک ایران خارج و بعداً هم مبلغ هشت ملیون و نیم لیره بابت استفاده اینکه از راه آهن ایران شده بود پرداخت گردید قرارداد ۱۹۳۳ راجع به نفت را که تحت نظر جامعه ملل و با وساطت یک نفر دمکرات بزرگ یعنی مرحوم دکتر بنش بطور آزاد مورد مذاکره و موافقت واقع شده است نمیتوان یکطرفه لغو نمود امضای این قرارداد بطوریکه اغلب نسبت میدهند در تحت فشار و اجبار نبوده بلکه اولین قرارداد شرکتی بوده که در طی چندین سال در خاور میانه منعقد گردیده است . قرارداد الحاقی برای دولت ایران تقریباً پنجاه درصد منافع منظور میداشت ولیکن مفاد این قرارداد را هرگز مورد نظر قرار نداده و برای ملت ایران توضیح نداده اند . با وجود این موقعیکه قرارداد الحاقی را دولت از مجلس مسترد داشت شرکت موافقت نمود که در سال ۱۹۵۱ مبالغی بالغ بر بیست و هشت ملیون و نیم لیره که شاید کمی کمتر از پنجاه درصد منافع پیش بینی شده سال مزبور باشد پرداخت نماید و منظور از این اقدام آن بود که دولت ایران بتواند به اقدامات اصلاحی خود مبادرت نماید . اکنون مؤسسات انگلیسی در تهران و مشهد و اصفهان و شیراز مشغول نصب کارخانه های برق و آبیاری و تأسیسات تلفنی میباشد مأمورین فنی انگلیسی نیز بکار گماشته شده اند و انگلستان تا حدود پنجاه هزار لیره بصورت کار و مواد جهت مبارزه ضد ملخ کمک نموده است و بعلاوه وسائلی را که شرکت نفت در خوزستان و فارس در این مورد فراهم نموده ممکنست بالغ بر ۵۰ هزار لیره گردد .

اینها دلایل و شواهد صحیح دایر بمساعدت و دوستی دولت انگلیس و تمایل شرکت نفت بهمکاری و مشارکت دوستانه با دولت ایرانست مستر موریسون وزیر امور خارجه انگلیس در تاریخ دوم آوریل (۱۹ فروردین) در طی نطقی چنین اظهار داشته است (ما تصمیم داریم که به پیشرفت خیر و سعادت ملل خاور میانه کمک نموده و برای حفظ امنیت آن ناحیه کوشش نمائیم و تصمیم خود را نیز عملاً نشان داده ایم . استقرار صلح و سعادت در این خطه که کاملاً متکی بر عدالت اجتماعی و وجود دولتی باشد که نماینده ملت بوده باشد مورد توجه و علاقه عموم افراد مملکت و کشورهای مشترک المنافع انگلیس میباشد . توجه و علاقه ما بتمامیت ارضی یونان و ترکیه و ایران بکرات در این چند ساله اخیر تأیید گردیده است . مشارکت ما با کلیه این ملتها در گذشته ایام دارای اثرات نیکو و رو بترقی و فزونی بوده است و تردیدی ندارم که با چنین نیت متقابل در آتیه نیز بهمین منوال ادامه خواهد یافت .)

اگرچه اخیراً سوء تعبیرات و تهمت های ناروای زیادی نسبت به شرکت نفت انگلیس و ایران و دولت بریتانیا بطور کلی بعمل آمده ولی امیدوارم که ملت ایران باین نکات توجه داشته و مجلس اقدام یکطرفه و عجولانه ای راجع بنفت بعمل نخواهد آورد که باب مذاکرات را مسدود و نتایج وخیم و دامنه داری بیار آورد .

متن اعتراض شرکت سابق نفت ایران
و انگلیس بدولت ایران در اردیبهشت
۱۳۳۰

جناب آقای نخست وزیر - سرویلیام فریزر رئیس هیئت مدیره این شرکت
باینجانب دستور تلگرافی داده اند که مطالب زیر را از جانب ایشان بفوریت باستحضار
آنجناب برسانم . .

اعتراض مذکور بشرح ذیل است :

این شرکت نسبت بامکان چنین نقض قرارداد امتیازی منعقدہ بین دولت شاهنشاهی
و شرکت رسماً معترض میباشد .

ماده ۲۱ قرارداد مزبور مقرر میدارد که اجرای قرارداد باید مبنی بر اصول
متقابل حسن نیت و صداقت باشد و اقدامی برای لغو قرارداد نشود و مفاد مقررات آن به
وسیله هیچ قانونی یا هیچ یک از مقررات اداری یا اجرائی تغییر داده نشود .
این شرکت باتکاء همان تعهد قطعی و رسمی که از طرف مجلس تصویب و جزو

قوانین کشور ایران گردیده مدت هیجده سال زحمت کشید تا صنعت نفت را در ایران توسعه دهد و ملت ایران را در پیشرفت های اقتصادی کمک نمود و اکنون نمی تواند باور نماید که عدم رعایت تعهد قطعی مزبور امکان پذیر باشد .

با اعتراض رسمی نسبت بقصد تغییر شرایط عملیات شرکت در ایران بطور یک طرفه ، بدینوسیله متذکر میگردد که شرکت هیچگاه استتکاف نداشته و ندارد از اینکه تغییر شرایط مزبور را با مذاکره و انعقاد قراردادی که بر اصول حسن نیت و صداقت منقصد و قابل اجرا گردد مورد توجه قرار دهد چه اصول مزبور اساس همکاری دولت شاهنشاهی و شرکت بوده است .

تبصره - ماده ۲۱ قرارداد امتیازی بشرح ذیل است .

ماده بیست و یکم

طرفین متعهدین اعلام میدارند که اجرای این قرارداد مبنی بر اصول متقابل حسن نیت و صداقت و تفسیر معقول و متناسب این قرارداد باشد :
کمپانی صریحاً تعهد مینماید که در هر وقت و در هر موقع حقوق و امتیازات و منافع دولت را در نظر داشته و اقدام بهیچ عملی و یا خودداری از عملی که موجب زیان دولت باشد ننماید .

این امتیاز را دولت لغو نخواهد کرد و مفاد مقررات آن در آتیه بوسیله هیچ قانون عمومی و خصوصی و یا هیچیک از دستورات و نظامات اداری و یا عملیات مقامات اجرائیه قابل تغییر نخواهد بود .

۱۳۳۰ اردیبهشت

اولین پیام آقای دکتر مسدق نخست وزیر
 به ملت ایران در ساعت دوازده و سی دقیقه روز
 نهم اردیبهشت ۱۳۳۰

هموطنان عزیز

هیچ تصور نمیشد موقعی پیش آید که بعنوان نخست وزیر بوسیله رادیو باشما صحبت کنم و هیچوقت تصور نمیکردم باضعف مزاجی که دارم مسئولیت چنین کار خطیری را قبول نمایم .

قضیه نفت سبب شد که من این بارگران را بدوش بکشم و اکنون تنها خدا میداند تا کی بتوانم آنرا تحمل کنم .

هموطنان عزیز رأی بی سابقه و بی شائبه همکاران عزیزم نمایندگان محترم مجلس شورای ملی و مجلس سنا و اظهار تمایل آنها بزمامداری اینجالب سبب شد که از نظر فرضه ملی از قبول زمامداری خودداری نکنم و امر اعلیحضرت همایون شاهنشاهی را در تشکیل دولت اطاعت نمایم .

هموطنان عزیز تردید ندارم که برای قبول ایسن کار و بارگرانی که بدوش گرفته ام از بین میروم چون مزاج من متناسب باقبول چنین وظیفه مهمی نیست ولی درراه شما جان چیز قابلی نیست و از صمیم قلب راضی هستم که آنرا فدای آسایش شماکنم. در اینجا از دودسته از هموطنان عزیزم درخواستی دارم که ناچارم آنراعرض کنم و از حضورشان تقاضا نمایم باقبول آن بامن کمک کنند.

تقاضای اول من از بعضی از آقایان ارباب قلم و روزنامه نگاران است که از آزادی سوء استفاده نکنند و عفت قلمرا همیشه رعایت نمایند - زیرا هیچوقت نمیخواهم ترتیبی پیش آید که آنها نتوانند منویات خود را اظهار کنند ولی اظهار منویات و استفاده از آزادی باید تاحدی باشد که بازادی دیگران و حقوق مشروع آنها وبامنیت مملکت خللی وارد نکنند.

تقاضای دوم من از هموطنان عزیزم کارگران است که من آنها را مثل فرزند حقیقی خود دوست دارم و میدانم آنها زحمت میکشند و نان میخورند از کار دیگران سوء استفاده نمی نمایند.

امیدوارم فردا که بمناسبت روز اول ماه مه که عید کارگران دنیاست و آنهاهم بالطبع در آن جشن بزرگ شرکت میکنند طوری رفتار نمایند که نظم و ترتیب وآرامش آنها برای دیگران سرمشق شود کارگران ارجمند و عزیز ما میدانید که جبهه ملی از ابتدای تشکیل خود برای بسط دمکراسی و تأمین آزادی و مخصوصاً برای فراهم کردن موجبات رفاه وآسایش طبقات محروم مملکت مبارزه کرده و راه نجات ملت ستمدیده ایران و وصول باین مقاصد ملی را در استقلال اقتصادی و تسلط بر صنایع ثروت ملی تشخیص داده است.

اینک که بخواست خداوند متعال و بهمت نمایندگان مجلسین بزرگترین صنایع ثروت ملی بملت بازگشته همگی یقین داریم که اگر درست از آن ثروت سرشار استفاده شود ملت ما خواهد توانست درآتیه بانهایت رفاه وآسایش بسر برد و دوش بدوش ملل راقیه وظیفه خود را در کمک بتمدن عالم بانجامرساند ولی واضح است که اگر تفرقه و نفاق و اغتشاش در میان ما پیدا شود تمام زحمات ملت ایران نقش بر آب خواهد شد زیرا باهرج ومرج و بی نظمی قوای ملی باید مبارزه با اغتشاش کند و ناچار از بهره داری از منابع نفت و هرگونه فعالیت برای آبادی کشور خود باز بماند. ولی اطمینان دارم کارگران هوشیار ما با حفظ نظم وآرامش و جلوگیری از بروز اغتشاش این بهانهراهم از دست دشمنان خواهند گرفت و بدنیا ثابت خواهند کرد که ملت ایران راه را از چاه تشخیص میدهد و اینک که می بینند شب تیره کشور رنج دیده آنها بسحر نزدیک شده و عنقریب انشاءاله آفتاب سعادت ملت ایران طالع میشود و بدولتی که جز خدمت بانها هیچ گونه منظور و مقصودی ندارد مجال خواهند داد تا با فراغ بال بوظیفه خطیر ملی خود که تقویت استقلال سیاسی و تأمین استقلال اقتصادی کشور است عمل نموده و عدالت اجتماعی و رفاه آسایش عموم طبقات مملکت را انشاءاله فراهم کند.

شمارا بخدا میسپاریم و از باری تعالی مسئلت دارم که مرا در مقابل هموطنان عزیز شرمسار نکند.

متن قانون اجرای ملی شدن نفت که در تاریخ ()
 دهم اردیبهشت ۱۳۳۰ تصویب مجلسین رسیده است

- ماده (۱) - به منظور ترتیب اجرای قانون مورخ ۲۴ و ۲۹ اسفند ماه ۱۳۲۹ راجع بملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور هیئت مختلطی مرکب از پنج نفر از نمایندگان مجلس سنا و پنج نفر از نمایندگان مجلس شورای ملی با انتخاب هر یک از مجلسین و وزیر دارائی وقت یا قائم مقام او تشکیل میشود .
- ماده (۲) - دولت مکلف است با نظارت هیئت مختلط بلافاصله از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران خلع ید کند چنانچه شرکت برای تحویل فوری بعذر وجود ادعائی بدولت متعذر شود دولت میتواند تا میزان ۲۵ درصد از عایدات جاری نفت را پس از وضع مخارج بهره برداری برای تامین مدعا به احتمالی شرکت در بانک ملی ایران یا بانک مرضی الطرفین دیگر ودیعه گذارد .
- ماده (۳) - دولت مکلف است با نظارت هیئت مختلط به مطالبات و دعاوی

حقوق دولت و همچنین بدعاوی حقه شرکت رسیدگی نموده نظریات خود را بمجلسین گزارش بدهند که پس از تصویب مجلسین بموقع اجرا گذاشته شود .

ماده (۴) - چون از تاریخ ۲۹ اسفند ماه ۱۳۲۹ که ملی شدن صنعت نفت بتصویب مجلس سنا نیز رسیده است کلیه در آمد نفت و محصولات نفتی حق مسلم ملت ایران است دولت مکلف است بانظارت هیئت مختلط بحساب شرکت رسیدگی کند و نیز هیئت مختلط باید از تاریخ اجرای این قانون تا تعیین هیئت عامله در امور بهره برداری دقیقاً نظارت نماید .

ماده (۵) - هیئت مختلط باید هرچه زودتر اساسنامه شرکت ملی نفت را که در آن هیئت عامله و هیئت نظارتی از متخصصین پیش بینی شده باشد تهیه و برای تصویب بمجلس پیشنهاد کند .

ماده (۶) - برای تبدیل تدریجی متخصصین خارجی بمتخصصین ایرانی هیئت مختلط مکلف است آئین نامه فرستادن عده ای محصل بطریق مسابقه در هر سال برای فراگرفتن رشته های مختلف معلومات و تجربیات مربوطه بصنایع نفت بکشور های خارج را تدوین و پس از تصویب هیئت وزیران بوسیله وزارت فرهنگ بموقع اجرا گذارد .

مخارج تحصیل این محصلین از عواید نفت پرداخته خواهد شد .
ماده (۷) - کلیه خریداران محصولات معادن انتزاعی از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران هر مقدار نفتی را که از اول سال مسیحی ۱۹۴۸ تا تاریخ ۲۹ اسفند ماه ۱۳۲۹ (۲۰ مارس ۱۹۵۱) از آن شرکت سالیانه خریداری کرده اند میتوانند از این بابت به نرخ عادلانه بین المللی همان مقدار سالیانه خریداری نمایند و برای مازاد آن مقادیر در صورت تساوی شرایط در خرید حق تقدم خواهند داشت .

ماده (۸) - کلیه پیشنهادات هیئت مختلط که برای تصویب مجلس شورای ملی تهیه و تقدیم مجلس خواهد شد بکمیسیون مخصوص نفت ارجاع میگردد .

ماده (۹) - هیئت مختلط باید در ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون بکار خود خاتمه دهد و گزارش عملیات خود را طبق ماده ۸ بمجلس تقدیم کند و در صورتیکه احتیاج بتمدید مدت باشد با ذکر دلائل موجه درخواست تمدید نماید تا زمانیکه تمدید مدت بهر جهتی از جهات از تصویب مجلسین نگذشته است هیئت مختلط میتواند بکار ادامه دهد .

(متن دو قانون مربوط به نفت
 که در ۲۲، ۲۳ و ۲۴ مه ملوکانه موضح شد)

صبح سه شنبه آقای نخست وزیر دو نامه زیر را که اولی مربوط به تصمصیم قانونی
 دائر بملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور و دوماه تمدید به کمیسیون نفت و دیگری
 راجع بچگونگی اجرای آنست با دو قانون مزبور برای توشیح بصفحه اعلیحضرت همایونی
 بدفتر مخصوص شاهنشاهی فرستاد .

نامه اول - ریاست دفتر مخصوص شاهنشاهی

تصمیم قانونی دائر بملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور و دوماه تمدید
 بکمیسیون نفت جهت مطالعه در اطراف اجرای این اصل و تصمصیم متخذه کمیسیون نفت
 که در جلسه بیست و چهارم اسفندماه یکهزار و سیصد و بیست و نه به تصویب مجلس
 شورایملی و بتأیید مجلس سنا رسیده است برای توشیح بصفحه مبارک ملوکانه تلوا
 ایفاد میگردد .
 « نخست وزیر »

نامه دوم - ریاست دفتر مخصوص شاهنشاهی

قانون دایر بطرز اجرای اصل ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور بتصویب مجلس شورای ملی و در جلسه عصر دوشنبه نهم اردیبهشت ماه ۱۳۳۰ بتصویب مجلس سنا رسیده است برای توشیح بصفحه مبارک ملوکانه تلوأ ایفاد میگردد « نخست وزیر »
و دو قانون مزبور دیروز سه بعد از ظهر از طرف اعلیحضرت همایونی صحه شد و ساعت شش بعد از ظهر بدفتر نخست وزیری ارسال گردید و آقای نخست وزیر متن دو قانون مزبور را بلافاصله بوزارتخانه های مربوط ابلاغ کردند .

اینک متن دو قانون که بصفحه ملوکانه رسیده است :

با تأییدات خداوند متعال

۱۵

پهلوی شاهنشاه ایران

نظر باصل بیست و هفتم متمم قانون اساسی مقرر میداریم :
ماده اول - تصمیم قانونی دایر بملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور و دو ماه تمدید بکمیسیون نفت جهت مطالعه در اطراف اجرای این اصل و تصمیم متخذه کمیسیون نفت که در جلسه ۲۴ اسفند ۱۳۲۹ بتصویب مجلسین سنا و شورای ملی رسیده و منضم باین دستخط است بموقع اجرا گذاشته شود .
ماده دوم - هیئت دولت مامور اجرای این قانون هستند .

بتاریخ دهم اردی بهشت ماه ۱۳۳۰

با تأییدات خداوند متعال

۱۵

پهلوی شاهنشاه ایران

نظر باصل بیست و هفتم متمم قانون اساسی مقرر میداریم :
ماده اول - طرح قانونی دایر بطرز اجرای اصل ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور که در جلسه نهم اردیبهشت ماه ۱۳۳۰ بتصویب مجلسین سنا و شورای ملی رسیده و منضم باین دستخط است بموقع اجرا گذاشته شود .
ماده دوم - هیئت دولت مامور اجرای این قانون هستند .

بتاریخ دهم اردیبهشت ماه ۱۳۳۰

(برنامه دولت آقای دکتر مصدق که
در تاریخ ۱۱ اردیبهشت ۳۰۲۱۱ تقدیم
مجلس گردید شورا ملی)

«دولت فعلی بدون اینکه وعده های دور و دراز بدهد عجالتا باوضعیات فعلی کشور برنامه خود را منحصر بدوموضوع ذیل می نماید :

۱ - اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور برطبق قانون طرز اجرای اصل ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور مورخه نهم اردیبهشت ۱۳۳۰ و تخصیص عوائد حاصله از آن به تقویت بنیه اقتصادی کشور و ایجاد موجبات رفاه و آسایش عمومی

۲ - اصلاح قانون انتخابات مجلس شورای ملی و شهر داریها البته نظریات اصلاحی دولت منحصر باین دو ماده نیست و عجالتا از ذکر جزئیات صرف نظر و در موقع خود لوایح ضروری را برای اصلاحات لازم تقدیم خواهد نمود و بسیار ممنون و خوشوقت خواهد شد که نمایندگان محترم مجلس شورای ملی و سنا راهنماییها و هدایت های لازم بدولت برای اصلاحات بفرمایند .

اساس سیاست خارجی دولت هم مبتنی بر منشور ملل متحد و تقویت این سازمان بین المللی و دوستی با کلیه دول و احترام متقابل نسبت بهمه ملل می باشد .»

جواب دولت ایران به پیام وزیر
امور خارجه انگلستان آقای موريسون
که در تاريخ ۳۰/۲/۱۶ توسط
سفیر کبير ایران در لندن تسليم گردید

جناب آقای سهیلی سفیر کبير

آقای موريسون وزير امور خارجه انگلستان پیام جنابعالی را توسط سفیر کبير ایران دریافت داشتیم اینجانب نیز کمال علاقه را بحسن روابط و تشييد مبانی مودت بادولت انگلستان دارم و لازم میدانم پاره سوء تفاهات بکلی رفع شود یکی از علل سوء تفاهات عملیات و رفتار شرکت سابق نفت انگلیس و ایران بود که باعث عدم رضایت ملت ایران شده بود و غالباً آنرا از چشم مأمورین دولت انگلیس میدیدند و یقین حاصل است بعد از اجرای قانون طرز اجرای ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور این موجبات عدم رضایت از بین خواهد رفت زیرا تشييد و استحکام دوستی ایران و انگلستان نه فقط در خیر و صلاح این دو کشور میباشد بلکه بخیر و صلاح کلیه دولدمکراسی و بنفع صلح عمومی جهان خواهد بود •

مقصود از ملی کردن صنعت نفت کاملاً روشن است *

ملت ایران میخواهد از حق حاکمیت ملی خود استفاده و بهره برداری از منابع نفت را خود بعهده داشته باشد و جز اجرای قانون ملی شدن صنایع نفت مقصودی ندارد و برطبق مواد ۲ و ۳ آن قانون (سفارتکیرای ایران نسخه از ترجمه قانون را بجنابعالی خواهد داد) حاضر است بدعاوی شرکت سابق نفت رسیدگی کند و این امر با عمل کمونیستی که اشعارداشته اید بیچوجه قابل مقایسه و تطبیق نیست و نیز بر طبق ماده ۷ قانون مزبور حاضر است بمشتریهای سابق نرخ عادلانه بین المللی نفت بفروشد ملی کردن صنایع حق حاکمیت هر ملتی است و بر فرض اینکه قرار دادها یا امتیازاتی با اشخاص و شرکتهای خصوصی نسبت بان صنایع منعقدشده باشد که از جمیع جهات حقوقی هم فرض صحت آن شود چنین قرار دادها یا امتیازات مانع از اعمال حق حاکمیت ملی نخواهد بود و هیچ مقام بین المللی هم صلاحیت رسیدگی بچنین امری را ندارد *

دولت ایران میخواهد با استفاده از حق حاکمیت خود از عواید نفت بنیسه اقتصادی کشور خود را تقویت و موجبات آسایش عمومی را فراهم و فقر و فلاکت و نارضایتی عمومی خاتمه دهد و این امر مایه آبادی و آرامش ایران و موجب جلوگیری از هر گونه اختلال و آشوب خواهد بود *

در اصل موضوع هم چون بموجب قانون طرز اجرای ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور هیئت مختلطی از سنا و مجلس شورای ملی باید انتخاب شوند و اینکار هم همین چند روزه انجام خواهد شد بمحضی که این هیئت تشکیل شود از شرکت سابق نفت برای ترتیب کار و اجرای قانون دعوت بعمل خواهد آمد

دکتر مصدق نخست وزیر

مصاحبه مطبوعاتی آقای دکتر انصاری

کفیل اداره اطلاعات و مطبوعات وزارت امور خارجه

با خبرنگاران خارجی و داخلی

در تاریخ ۱۳ اردیبهشت ۱۳۳۰

نظر باینکه در بعضی از جراید راجع بقانون ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور مطالبی بر خلاف واقع از قبیل مصادره اموال شرکت سابق نفت انگلیس و ایران مشاهده گردیده و این انتشارات خلاف حقیقت موجبات گمراهی افکار عامه نسبت به تصمیمات پارلمان ایران فراهم مینماید علیهذا مراتب زیر را باستحضار میرساند تا در معرض افکار عامه قرار دهند.

« بطوریکه از متن قانون طرز اجرای ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور بخوبی مستفاد میگردد مواد قانون مزبور بهیچ وجه ناظر بر مصادره اموال صاحب امتیاز سابق نبوده بلکه منظور کلیه دارائی و تاسیسات صاحب امتیاز سابق و اداره امر بهره برداری از منافع نفت کشور بدولت ایران در مقابل جبران مطالباتی که در نتیجه رسیدگی بدعاوی حقه شرکت ثابت گردد میباشد و بدین منظور ماده ۲ قانون مزبور مقرر گردیده که ۲۵ درصد از عایدات جاری نفت پس از وضع مخارج بهره برداری برای تامین مدعی به احتمالی امتیاز سابق در بانک ملی ایران یا بانک مرضی الطرفین دیگر بودیمه گذارده شود و همین طور بموجب ماده ۳ هیتی که برای نظارت در اجرای ملی شدن صنعت نفت تشکیل خواهد گردید موظف است بدعاوی حقه شرکت سابق رسیدگی نموده و نظریات خود را بپارلمان ایران گزارش دهد تا پس از تصویب بموقع اجرا گذارده شود و با این توضیحات واضح است که تصمیمات پارلمان ایران کاملاً منطبق با اصول حق و عدالت میباشد فقط بموجب ماده ۷ قانون مزبور مقرر گردیده است کلیه خریداران سابق محصولات معادن نفت ایران هر مقدار نفتی را که از اول سال مسیحی ۱۹۴۸ تا تاریخ تصویب قانون ملی شدن نفت در سراسر کشور « بیستم مارس ۱۹۵۱ » از صاحب امتیاز سابق ضالیانسه خریداری کرده اند میتوانند از این ببعده هم بنرخ عادلہ بین المللی همان مقدار سالیانه را خریداری نمایند و برای ما زاد آن مقادیر در صورت تساوی شرایط خرید حق تقدم خواهد داشت بنا بر این علاقه کامل پارلمان ایران باینکه محصول نفت ایران بنرخ عادلہ بین المللی در دسترس مصرف کنندگان سابق گذارده شود مسلم و مشهود میباشد از لحاظ استعمال مواد نفتی و اداره قنی و مالی صنعت مزبور دولت ایران وسائل لازم را در اختیار داشته و مطمئن است که در استعمال آن مواد وقفه و یا تقلیای حاصل نخواهد گردید . »

تقاضای داوری شرکت سابق نفت

در تاریخ ۱۷ اردیبهشت ماه ۱۳۳۰

جناب آقای نخست وزیر

قوانینی که اخیر در ایران در موضوع صنعت نفت گذشته است بطور وضوح دارای یکی از منظوره‌های ذیل است .

با خاتمه دادن بامتیازی که شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران در دست دارد یا الغاء امتیاز مزبور قبل از تاریخی که برای پایان یافتن آن در امتیاز نامه مقرر گردیده است بوسیله عمل يك جانبه دولت شاهنشاهی ایران با نقض مواد ۲۶ و ۲۱ قرارداد امتیاز و با تعبیر يك جانبه شرایط مندرج در آن با نقض مواد ۲۱ قرارداد مزبور .

بنا بر این اینجانب از طرف شرکت و بر طبق حقوقی که مواد ۲۲ و ۲۶ قرار داد امتیاز برای شرکت محفوظ داشته است محترماً بدولت ابلاغ مینمایم که شرکت بمنظور تشخیص اینکه آیا عمل مزبور دولت در اقدام بالغاء یا خاتمه دادن بامتیاز یا تغییر قرارداد امتیازی منطبق با شرایط قرارداد بوده است یا خیر و نیز بمنظور تعیین مسؤلیت و تشخیص عواقب نقض مذکور در فوق تقاضای داوری دارد .

همچنین احتراماً اشعار میدارد که شرکت جناب لرد رد کلیف

The Right Honorable Radcliffe G. B. P.

را بسمت داور خود تعیین نموده و ایشان نیز سمت داوری را قبول کرده اند .
درخاتمه نظر باینکه قوانین فوق الذکر وضعیت وخیمی را ایجاد نموده است شرکت امیدوار است که دولت در اسرع اوقات داور خود را تعیین خواهد نمود .

بخشنامه

وزارت خانه ها - ادارات مستقل - بانکها

تاریخ ۴۳ اردیبهشت ماه ۱۳۳۰

در اینموقع که قوانین مربوط به ملی شدن صنعت نفت و طرز العمل آن بتصویب مجلسین شورای ملی و سنا رسید و فرامین ملوگانه در اجراء و قوانین مزبور صادر و ابلاغ گردید لازم است بقسمتهای تابعه دستور فرمائید که در مکاتبه با شرکت سابق نفت انگلیس و ایران همانطور که در ماده ۲ و ماده ۷ قانون طرز اجرای اصل ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور نیز « شرکت سابق » ذکر شده است . بعنوان « شرکت سابق نفت انگلیس و ایران » مکاتبه و کلمه سابق را قید نمائید

نخست وزیر دکتر مصدق

بیانیه دولت امریکا راجع بنفت ایران

در تاریخ ۴۸ و ۴ و ۳۰

کشورهای متحد امریکا در باره اختلاف دولتی ایران و بریتانیای کبیر راجع بنفت ایران نگرانی عمیق دارد . هم با ایران و هم بریتانیای کبیر ما دوستی استوار داریم نسبت بخیر هر دو مملکت صمیمانه علاقمندیم . کشورهای متحد امریکا میخواهند این اختلاف بطور دوستانه حل شود زیرا این اختلاف نه تنها برای دو طرفی که مستقیماً ذینفع هستند بلکه برای تمام دنیای آزاد نیز خطیر است .

ما از نزدیک مراقب جریان امر بوده ایم و نظر خود را بهر دو کشور گفته ایم نظراتی که اظهار داشته ایم مربوط بجنبه های کلی این مسئله بوده است و برای ما مقتضی نبوده است که در باره شرایط خاص و ترتیباتی که ممکن است برای حل موضوع در نظر گرفته شود اظهار نظری کنیم .

از آنجا که در باره روش کشورهای متحد امریکا گفتگوهای شده است مصلحت

چنین است سیاستی را که در مذاکرات خود با نمایندگان ایران و بریتانیای کبیر اتخاذ کرده ایم تشریح نمائیم .

لرزم حل اختلاف را بطریق دوستانه و ازراه مذاکرات وهمچنین لزوم احترام از تخویف و تهدید با اقدام يك جانبه را بهر دو دولت تأکید کرده ایم . هنگام مذاکره خود بادولت بریتانیای کبیر این عقیده را اظهار کرده ایم که با ایرانیان ترتیباتی بدهند که کنترل بیشتری در اداره امور نفت و منافع بیشتری از استخراج منابع نفت خودشان داشته باشند و تمایلی را که ایرانیان در این باب اظهار نموده اند شناخته شود .

در عین اینکه کشور های متحد امریکادر مورد هیچیک از شرایط پیشنهادی انگلستان نظر موافق یا مخالفی نداده است خوشوقت است از اینکه انگلستان صادقانه مایل است درباره همه مسائل معوقه مورد اختلاف با ایرانیان مذاکره نماید . ما حقوق حاکمیت ایران را کاملاً میشناسیم و نسبت به تمایل ایرانیان با اینکه منافع بیشتری از نفت عاید این کشور گردد همدردی میکنیم .

در مذاکرات خود بادولت ایران اثرات خطیری را که در نتیجه الفناء بیطرفی روابط دوستی که بر قرارداد مترتب است و کشورهای متحد امریکا قویا مخالف آن خواهد بود تذکر داده ایم .

ما اهمیت رسیدن ایرانیان را بهدفهای مشروع خودشان از راه مذاکرات دوستانه با طرف دیگر بطوریکه با مسئولیت های بین المللی ایرانیان وفق دهد تأکید کرده ایم .

فایده اتخاذ این طریق اینست که در آینده اطمینان بعمونیت سرمایه هائی که در ایران بکار انداخته میشود ادامه خواهد یافت بلکه فی الحقیقه در سراسر جهان موجب ادامه اعتبار قرارداد های این نوع خواهد شد . از ایران جداً تقاضا شده است که پیش از اقدام نهائی جنبه های عملی مسئله را بادقت تجزیه و تحلیل کند .

در این خصوص ما این موضوع را پیش آوردیم که آیا خلع ید از شرکت مستقره انگلیسی میتواند در واقع موجب تأمین حداکثر منافع ممکنه برای ایران باشد یاخیر . ما شرح داده ایم که عمل تولید و تصفیه کفایتمدانه نفت ایران نه فقط شامل داشتن معلومات فنی و سرمایه کافی است مستلزم داشتن وسایلی است برای حمل و نقل و عرضه و فروش نفت که فعلاً شرکت نفت در اختیار دارد .

همچنین بدین نکته اشاره نموده ایم که در آینده عدم اطمینان بحصول نفت ایران شاید موجب نگرانی مشتریان شود و آنها ممکن است احتیاجات خود را از منابع دیگر بدست آورند که در آنصورت درآمد ایران کاهش خواهد یافت .

شرکت های امریکائی که از همه بهتر مجهز بوسایل بهره برداری از منافع

مهم و بزرگ و غامض نفت مانند آنکه در ایران موجود است میباشد بدولت آمریکا اظهار داشته اند که نظر اقدام یک جانبه دولت ایران بر ضد شرکت انگلیسی مایل نیستند که بهره برداری از معادن نفت ایران را بعهدہ بگیرند .

علاوه بر این متخصصین نفت چه از حیث کفایت و چه از نظر تعدادی که لازم است بجای متخصصینی که اکنون در ایران مشغول هستند گمارده شوند بعلت کمیابی متخصص در رشته مخصوص نه در آمریکا عاید میشوند و نه در کشورهای دیگر .

عقیده ممالک متحده آمریکا بر اینست که ایران و انگلستان دارای اشتراک منافی چنان قوی هستند که باید از طریق مذاکرات دوستانه راه حلی بیابند و (خواهند یافت) تا دوباره روابطی را برقرار سازند که براساس آن هر یک از طرفین نقش کامل خود را در نیل به آن هدف مشترک بخوبی ایفا نماید چنین بنظر میرسد که از طریق این نوع مذاکره آمال و منافع ایران تأمین گردد و منافع انگلستان محفوظ بماند و تهیه مهم و لازم نفت ایران بیزارهای جهان آزاد کماکان ادامه یابد .

ممالک متحده آمریکا کراراً علاقه شدید و مفرط خود را بتأمین استقلال و تمامیت ارضی ایران اظهار داشته و عملاً این علاقه را بمنصه ظهور رسانیده و خواهد رسانید

تذکاریه دولات انگلستان

که دو تاریخ ۳۰۴۳۷ تسلیم دولت ایران ۳۴۳۰۰ گردید

بوسیله سفیر کبیر دولت شاهنشاهی ایران در لندن پاسخ جنابعالی را به پیامی که در تاریخ ۲ می ۱۹۵۱ (۱۱ اردی بهشت ۱۳۳۰) بتوسط ایشان ارسال داشته بودم دریافت شد

متأسفانه در پاسخ مزبور پیشنهاد دوستدار که بعداً نیز منتشر و تأیید گردید رعایت نشده است پیشنهاد مزبور مبنی بر این بود که دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان مایلست که موضوع عملیات آینده شرکت نفت انگلیس و ایران در کشور ایران بوسیله مذاکره فیصله یابد ولیکن در عوض ضمن پاسخ مزبور ظاهراً چنین عنوان شده است که دولت شاهنشاهی حق دارد با اقدام یکجانب خود خلع ید از شرکت نفت انگلیس و ایران بنماید.

۲- دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان کاملاً متوجه آرزوی دولت ایران که

مبنی بر تقویت بنیان اقتصادی کشور و تأمین رفاه و آسایش عمومی ملت ایرانست بوده و نسبت باین آرزو نظر مساعد دارد دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان همواره عملاً نشان داده است که هدفهای مزبور علاوه کامل آندولت نیز میباشد با این حال دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان تصور نمیکند که اقدام یکجانبه‌ئی را که دولت ایران در نظر دارند عملی نمایند بتواند بانجام منظورهای فوق کمک نماید.

۳- علاوه دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان نه میل و نه قصد آنرا دارد که ایراد باجرای هر گونه حق حاکمیتی بنماید که کشور ایران بتواند بطور مشروع از آن استفاده کند ولی تصور مینماید که اقدامی که علیه شرکت حال در نظر گرفته شده است استفاده مشروع از حق نامبرده نمیشود.

قرارداد ۱۹۳۳ قرار دادی است بین دولت ایران و یک شرکت خارجی که در تحت نظر جامعه مالی تنظیم گردیده و انعقاد آن پس از موقعی بوده است که دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان نظر بکوشش ایران در محروم کردن شرکت از حقوقی که بموجب امتیاز نامه قبل مقرر بوده است موضوع را در جامعه ملل مطرح میکند علاوه قرارداد مزبور به تصویب مجلس هم رسید و بصورت قانون درمیآید گذشته از این در قرار داد مزبور دو موضوع بسیار مهم تصریح شده که باین قرار میباشد.

(الف) و وضعیت شرکت بموجب قرارداد منعقد هرگز با اقدام دولت شاهنشاهی و یا حتی با وضع قانون تغییر نخواهد یافت (ماده ۲۱) مگر در نتیجه موافقت دولت ایران و شرکت.

(ب) چنانچه دولت ایران شکایتی علیه شرکت داشته باشد و یا بالعکس و اختلاف را نتوان بنحو دیگری رفع نمود موضوع باید بحکمیت رجوع شود (ماده ۲۲) و محکمه حکمیت باید تحت ریاست حکم ثالثی باشد که از طرف خود حکمها تعیین میشود و در صورت عدم توافق آنها تعیین او با رئیس دیوان داورى بین المللی در لاهه خواهد بود.

۴- اصل مطلب این نیست که یک دولت مستقل حق داشته باشد بوسیله وضع قانون مشاغل تجارتهی را که در قلمرو کشور انجام میشود ملی نموده و یا چه مقدار غرامت برای آن بپردازد در واقع دولت ایران تمهد نموده است که استفاده از چنین حقی ننماید و بنابراین تفاوت موضوع انجام یک عمل خلاف است در موردیکه یک دولت مستقل مبادرت به قس قرار داد نماید که عالماً عامداً آنرا منعقد نموده است.

۵- هر گاه بطوریکه آنجناب مدعی هستند دولت شاهنشاهی شکایاتی علیه شرکت داشته علاج آن بطوریکه فوقاً متذکر گردید مراجعه بحکمیت بوده ولی - این رویه عمل نشده است برعکس مجلس ایران قانونی وضع نموده که یک تغییر اساسی را در وضع شرکت پیش بینی میکند بنا بر این شرکت ناگزیر بوده از اینکه بدولت ایران اعلام نماید که قصد دارد کلیه موضوع را بحکمیت رجوع کند.

۶- شرکت نفت انگلیس و ایران يك شرکت انگلیسی است که در کشور متحده انگلیس به ثبت رسیده و بعلاوه دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان صاحب قسمت بیشتر سهام شرکت میباشد بنا بر این واضح است که دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان کاملاً حق دارد که منافع آنرا بهر طریق صحیحی که بتواند حفظ نماید . حقوق عالیله شرکت که بموجب قرارداد محرزو مسلم است خال بوسیله وضع قانونی در ایران مورد لطمه شدید قرار گرفته در صورتیکه ماده ۲۱ مقرر میدارد که چنین عملی جایز نیست

شرکت خال به یگانه طریقی که برای آن مفتوح است توسل جسته و آن حکمیت بموجب ماده ۲۲ است چنانچه این راه هم از طرف دولت ایران عقیم گذاشته شود و موضوع صورت قضیه ای را بین دو دولت بخود خواهد گرفت بموجب قوانین بین المللی حق مسلم دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان اینست که در قضیه وارد شده و چنانچه صلاح بداند علیه دولت ایران بدیوان بین المللی داوری لاهه شکایت نماید در آن صورت امیدوار است دولت شاهنشاهی معاضدت خواهند نمود تا دیوان داوری بتواند نظر خود را هرچه زود تر اعلام نماید .

۷- از طرف دیگر دولت اعلیحضرت پادشاه انگلیس هنوز امیدوار است که موضوع بوسیله مذاکرات برضایت طرفین حل گردد
منافع دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان و شرکت نفت انگلیس و ایران در این امر یکسان است و اکنون میخواهم از موقع استفاده نموده بار دیگر تأکید نمایم که دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان حاضر است فوراً هیئتی را بتهران اعزام دارد تا نسبت بشرایط يك قرار داد دیگر مذاکره نمایند .

اینچنان صمیمانه امیدوارم که آن جناب حاضر خواهد شد با این ترتیب موافقت فرموده و بایک هیئت اعزامی براساس عادلانه و منصفانه مذاکرات را آغاز نمایند

۸- در خاتمه بطوریکه ملاحظه میشود در قبال تمایل بحفظ روابط حسنه و تقویت مبنای دوستی بین ایران و کشور متحده انگلیس که از طرف دوستدار ابراز شده بود آن جناب نیز اظهار تمایل متقابل فرموده اند با اینحال چون مایلیم صراحتاً آنچه بکار برم باید متذکر شوم که امتناع دولت شاهنشاهی از آغاز مذاکره و باهر اقدامی از طرف آن دولت در اجرای قانون اخیر بوسیله عمل یکجانبه ناچار بروابط دوستانه که طرفین مایل بحفظ آن هستیم لطمه شدید وارد نموده و عواقب بسیار وخیمی در بر خواهد داشت .

پاسخ آقای وزیر کابرائی به نامه شرکت سابق نفت
در تاریخ ۳۰/۳/۴۹

آقای نماینده شرکت سابق نفت انگلیس و ایران .
جناب آقای نخست وزیر اینجانب را مامور فرموده اند که بنامه مورخه ۱۷
اردیبهشت ۱۳۳۰ شماره ۲۱۶۲۹/۲۲ شما بعنوان معظم له جواب ذیل را ابلاغ نمایم .
بموجب قوانین ۲۴ و ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ و ۹ اردیبهشت ۱۳۳۰ که نسخه ای از
آنها با این نامه ایفاد میشود صنعت نفت در سراسر کشور ایران ملی شده و دولت شاهنشاهی
مکلف است اکتشاف و استخراج و تهیه بهره برداری نفت را خود بعهده گیرد شاید محتاج
بتوضیح نباشد که .
اولا — ملی کردن صنایع ناشی از حق حاکمیت ملل است چنانکه دول دیگر
از جمله خود دولت انگلستان و دولت مکزیك نیز از همین حق در موارد مختلفه
استفاده نموده اند .

ثانیاً - قراردادهای خصوصی بر فرض اینکه صحت آنها هم محرز باشد نمیتواند از اجراء این حق که مبتنی بر اصول مسلمه حقوق بین المللی است ممانعت کند .
 ثالثاً - امر ملی کردن صنعت نفت که ناشی از اعمال حق حاکمیت ملت ایران است قابل ارجاع بحکمیت نیست و هیچ مقام بین المللی صلاحیت رسیدگی باین امر را ندارد. بنا بر این مقدمات دولت ایران در وضع حاضر جز اجراء مواد قوانین مزبور وظیفه ای ندارد و بهیچوجه با مدلول شرکت سابق نفت ارباب ارجاع امر به حکمیت موافقت نمیکند .

ضمناً باستحضار میرساند که بر طبق مواد ۲ و ۳ قانون اردیبهشت ۱۳۳۰ دولت ایران حاضر است بدعاوی حقه شرکت سابق نفت رسیدگی کند .
 در خاتمه بموجب این نامه از شرکت سابق نفت دعوت میشود که برای ترتیب کار و اجراء قانون مزبور فوراً نمایندگان خود را معرفی کند تا روز وساعت و محل حضور آنها اطلاع داده شود .

وزیر دارائی

تذکاریه دولت ایران بدولت امریکا

در تاریخ ۳۰/۴/۳۰

بیانیه دولت امریکا راجع بنفت ایران با عبارات و جملاتی که در آن ذکر شده در محافل مربوط ایران تأثیرات غیر منتظر و نا مطلوبی ایجاد کرده است . تا دو روز قبل مقامات رسمی امریکا میگفتند در امر نفت بیطرف هستند و ملت ایران انتظار داشت این روش بیطرفی ادامه یابد و اینک جای تعجب است که دولت آمریکا تغییر عقیده داده و میخواهد صلاح اندیشی نماید که موضوع مذاکره حل شود اگر صلاح بین المللی تذکر دوستانه دولت امریکا را ایجاد مینمود صلاح اندیشی دوستانه بایستی طوری میشد که با قانون ملی شوق صنعت نفت در سراسر کشور منافات پیدا نکند اینک که قانون مزبور وضع و دولت موظف و مکلف با اجرای آن میباشد صلاح اندیشی دوستانه یک دولت خارجی بهر عنوان و عبارتی باشد جز مداخله در امور داخلی بیچیز دیگری نمیتواند تلقی شود آقای نخست وزیر فعلی در یکی از جلسات مجلس شورایی ملی

قبل از ملی شدن صنعت نفت چنین اظهار نمودند «ای کاش نمایندگان از مجلس شورایی انگلستان بایران میآمدند و بچشم خود میدیدند که شرکت نفت بروز مردم این مملکت چه میآورد و چگونه برخلاف حق و انصاف و عدالت عایدات گزاف سر شاری میبرد و حق مملکت را غصب کرده است.»

رفتار و عملیات شرکت سابق نفت طوری مردم ایران را خشمگین و عصبانی ساخته بود که اراده واقعی ملت ایران بخاتمه دادن بآن اوضاع و ملی شدن صنعت نفت قرار گرفت و اکنون که قانون مزبور از تصویب مجلسین گذشته است دولت غیر از اجرای آن تکلیفی ندارد و اندک تعلل و مسامحه در اجرای آن خشم و غضب ملت ایران را جلب میکند.

بنا بر این انتظار این است که ملت بزرگ آزادیخواه آمریکا بطوریکه در پاره از موارد از لحاظ طرفداری از حق و عدالت کمکهای معنوی با اجرای مقاصد حقه ایران نموده اند در این مورد نیز مانند سابق روش بیطرفانه و دوستانه خود را از دست ندهند.

پیام آقای نخست وزیر بنخبر نگاران داخلی و خارجی

در ۳۰ اردیبهشت ۳۰

آقایان خیرنگاران جراید خارجی
تا چند روز قبل که نماینده مردم و در مجلس در صفاقلیت بودم برای رفع
بدبختی آنها غیر از آه و ناله کار دیگری نداشتم ولی بعد که در رأس دولت واقع شدم
و باید خود چاره جوئی و رفع بدبختی هارا بکنم دستهایم بسته و پاهایم را نیز میخواهند
طوری ببندند که حتی یکقدم نتوانم حرکت نمایم .
من عاردارم که نخست وزیر مملکتی باشم که قسمتی از نفوس آن در خود پایتخت
مثل مردمان ما قبل تاریخ زندگی کنند .
در این چند روز که از ملاقات شما خود داری کردم و بواسطه کسالت قرار شد
شما همگی سئوالات خود را بنویسید و من یکمرتبه بتمام آنها جواب دهم «مقصودی جز-
این نبود که قدمی چند بردارم و بتوانم بگویم که مقدمه هر گونه اصلاحات در این مملکت
تهیه شده است ولی متأسفانه دول دوست و خیرخواه ما مشکلاتی ایجاد کرده اند که آن
مقدمه مورد انتظار هنوز فراهم نشده است . اکنون تمنا میکنم شما شخصاً بروید
اوضاع دلخراش آن قسمت از نفوس پایتخت را که بدان اشاره کرده ام ببینید و پس از
مشاهده احوال اسف اشتمال ما آنوقت جوابی چنانکه بشایسته يك نخست وزیر آزاد و
خیرخواه است بسئوالات شما بدهم .

نامه آقای وزیر دارائی به آقای سدان نماینده شرکت سابق نفت در تاریخ ۳۴/۳/۳۰ راجع به معرفی نمایندگان شرکت

در تعقیب نامه شماره ۹۴۸۲ مورخ ۲۲/۲/۳۳۰ چون تاکنون نمایندگان خود را برای ترتیب اجراء قانون ملی شدن نفت معرفی ننموده اید لزوماً اشعار میدارد که این جانب همه روزه در وزارت دارائی منتظر نمایندگان شما می باشد در صورتیکه در ظرف يك هفته یعنی تا آخر روز چهارشنبه هشتم خرداد نمایندگان خود را معرفی و اعزام ننمائید دولت ناگزیر است بوظایف قانونی خود برطبق قوانین ۲۷ و ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ ونهم اردیبهشت ۱۳۳۰ عمل نماید .

وزیر دارائی

مصاحبه مطبوعاتی نخست وزیر
در تاریخ ۳۰ ر ۳۳ با خبرنگارین جراید خارجی و داخلی

در این اوقات از طرف آقایان مخبرین جرائد خارجی مکرر از اینجانب
سئوالاتی راجع بنفت و اوضاع عمومی مملکت میشد .
بسیار میل داشتم جواب سئوالات آقسایان را جزء بجزء بدهم ولی از طرفی
اشتغال مستمر بکارهای مملکتی و از طرف دیگر بواسطه شباهت تامی که بین سئوالات
بود باین مکر افتادم که جواب همه آقایان را یکجا درضمن بیانیۀ ای بعرض برسانم .
ولی چون دیدم تا آقایان مخبرین جرائد باوضع داخلی مخصوصاً فقر و بیچارگی
بینهایت مردم واقف نشوند درست پی بعرایض من نخواهند برد از آقایان خواهش کردم
قبلاً بروند و برای العین وضع زندگانی محنت بار مردم این کشور را مشاهده کنند سپس
مصاحبه بعمل آید .

آقایان محترم آنچه را در روز دوشنبه ملاحظه فرمودید نمونه‌ای از زندگانی اکثریت مردم این مملکت است بلکه میتوانم عرض کنم که زندگانی مردم ولایات غالباً از این‌هم ناگوارتر و رقت‌بارتر است .

مردمی که نمونه‌ای از آنها را مشاهده گردید صاحت گنج نهفته ای هستند که ماری بر سر آن خفته و آنها را از استفاده از ذخائر سرشار آن محروم ساخته است .
مردمی که قوت لایموت و سترعورت ندارند دارای ثروت بی پایانی هستند که صرف عیش و نوش بیگانگان میشود و خود آنها با فقر و بیماری و جهل دست‌بگریبان و دردربای مذلت و خواری غوطه‌ورند این وضع قابل دوام نیست زیرا صبر و بردباری هم حدی دارد و روزی که پیمانۀ صبر این مردم بدبخت پر شود تنها خدا میداند که شرق میانه و بالنتیجه دنیا بچه وضع هولناکی دچار خواهد شد .

پس از این مقدمه بجواب سئوالات آقایان که دنباله طبیعی همین مقدمه است میپردازم .
برای نجات ملت ایران که بعقیده من مقدمه لازم برای نجات دنیا از جنگ سوم جهانیست باید باین اوضاع اسف‌بار خاتمه داد .

اینجانب و همکاران من و رجال دلسوز مملکت چاره این بیچارگی ها را در فراهم آوردن سرمایه کافی و صرف آن در بهبود حال عموم و بالا بردن سطح زندگی مردم این مملکت میدانند .

سرمایه کافی بیکسی از دوراه ممکن است فراهم شود یا بوسیله قرضه از خارج و یا بوسیله عوائد ملی که مهمترین آنها عایدات سرشار نفت جنوب است .
اما از حیث استقرار خارجی تا کزون مذاکرات چندین ساله ما ب نتیجه نرسیده‌است .
و حال آنکه عایدات نفت مال ماست و احدی نمیتواند حق ما را انکار کند از عوائد نفت میتوانیم تمام احتیاجات خود را رفع کنیم و بقر و جهل و بیماری میلیونها مردم زحمتکش این مملکت خاتمه دهیم و به‌علاوه با کوتاه کردن دست شرکت سابق نفت کانون انترنک و فساد و مداخله در امور داخلی ما بهم میخورند و ایادی شرکت سابق نفت که در تمام شئون ما مداخلات ناروا قطع خواهد شد و باین ترتیب استقلال اقتصادی و سیاسی ما تأمین خواهد گردید .

باین دلایل است که بعقیده ملیون ایران اول قدم در باب اصلاحات مملکت رفع شر عمال شرکت سابق نفت است که ملتی را فدای مطامع خود کرده‌اند .
بعضی از آقایان در باب عکس‌العمل بعضی از دول در باب ملی شدن صنعت نفت سئوالاتی کرده‌اند .

شما آقایان محترم باید بملل آزاد جهان اعلام کنید که آخرین سعی ملت ایران برای نجات خود و شرق میانه همین اقدام ملی یعنی مبارزه با مداخلات بیگانه که بزرگترین وسیله آن شرکت سابق نفت است میباشد و ملت ایران برای تسلط بر اوضاع سیاسی و اقتصادی خود ناچار است تا آخرین نفس برای اجراء قانون ملی شدن صنعت نفت یعنی قطع ایادی بیگانگان از ثروت ملی و استقلال سیاسی خود مبارزه کند .

ملت ایران امیدوار است در این مبارزه مردانه که شایسته سابقه تاریخی و روح عظیم اوست بعون اله فاتح شود و اگر تقدیر الهی برخلاف این باشد آرزو است که دول غرب باید از شرق میانه حتی از شرق بطور کلی دست بشویند .

مقاومت شرکت سابق نفت در مقابل حق مسلم ملت ایران که جز منافع مادی خود چیزی نمی بیند امری طبیعی است ولی گفتگو های دول دیگر که داعیه آزادی خواهی و طرفداری از حق و عدالت و حمایت از ملل آزاد دادند موجب نهایت تعجب و تأسف است . آقایان محترم انصاف دهید در چنین موقع خطیری که ملت مظلوم ایران مشغول

مبارزه ایست که حیات و ممات او بدان بستگی دارد آیا شایسته است دول آزاد جهان حقوق چنین ملتی را که حق پرستی و آزاد منشی او ثبت تواریخ عالم است از یاد ببرند ؟ آیا سزاوار است حق ملتی که در همین چند سال پیش هنگام جنگ جهانی دوم از خود گذشته خود را بدنیای آزاد بشیوت رسانده از دل و جان تمام هستی خود را برای برانداختن راه و رسم زور گوئی و جبر و عنف در اختیار دول آزادیخواه عالم گذاشت فراموش شود .

حقیقتاً از اظهار تعجب نمیتوانم خودداری کنم که چطور دولی که داعیه حمایت ملل آزاد را دارند قانون ملی شدن صنعت نفت یعنی قانونی را که ناشی از حق حاکمیت یک ملت است ندیده گرفته بجای اینکه بشرکت نفت توصیه کنند که در مقابل حق ملت ایران تسلیم شود تصویب قانون ملی شدن صنعتی که حق مسلم ایرانست و دول دیگر جهان از جمله دولت مکزیک و خود دولت انگلستان از آن حق در موارد مختلفه استفاده کرده اند امری برخلاف اصول جلوه میدهند و میگویند مجلس ایران تمهید کرده است که فلان قرارداد را بهم نزنند نه مجلس ایران و نه هیچ مجلسی در دنیا نمیتواند حق قانونگذاری مجالس بعد را محدود کند .

مجلس ایران هیچوقت تمهید نکرده و نمیتواند هم تمهید کند که حق وضع قوانین و مقرراتی را که بصلاح مملکت خود میداند و جزء حق حاکمیت ملت است از خود سلب کند .

ولی البته اگر قانونی وضع کرد که در نتیجه آن باشخص اعم از عادی یا اشخاص حقوقی خسارتی وارد شد بر طبق سیره تاریخی خود که همیشه طرفدار حق و عدالت بوده جبران آن خسارت خواهد کرد .

مخالفین مخصوصاً عمال شرکت سابق نفت میخواهند در دنیا عمل ملی شدن صنعت نفت را بعنوان مصادره اموال غیر قلمداد کنند و حال آنکه هرگز دولت ایران در صدد مصادره کردن اموال کسی نبوده است .

دولت ایران عمل صنعت نفت را میخواهد خود بعهده گیرد و شرکت سابق نفت جز تحویل مال بصاحب مال چاره ای ندارد .

البته اگر شرکت سابق دعاوی حقه ای داشته باشد دولت و ملت ایران هیچوقت از احقاق حق هیچکس روگردان نبوده و نخواهند بود و پس از رسیدگی حق هر کس را خواهند پرداخت و بهمین دلیل است که در ماده دوم قانون اجراء قانون ملی شدن

صنعت نفت برای دعاوی احتمالی شرکت ۲۵ درصد عایدات جاری نفت بعنوان وثیقه تعیین گردیده که در بانک مرضی الطرفین بودیعه گذاشته شود.

دیگر اینکه ایادی شرکت نفت در دنیا انتشار داده اند که دولت ایران میخواهد مؤسسات نفت را من غیر حق اشغال کند و متخصصین را جواب گوید و ناچار باین ترتیب دستگاه نفت تعطیل یا متوقف خواهد شد این ادعا کذب محض و محض کذب است زیرا دولت ایران بانهایت حزم احتیاط بخلع ید شرکت نفت اقدام خواهد کرد و ابد اقدامی بعمل نخواهد آورد که در صنعت نفت کوچکترین وقفه ای حاصل شود و نیز در نظر ندارد متخصصین فنی را از شرکت بیرون کند.

بنابراین بهیچوجه بمنافع حیاتی دولتی که از نفت جنوب استفاده میکنند لطمه ای وارد نخواهد آمد و اگر آنها خار راه مقاصد ملی ما نشوند همانطور که در ماده هفت قانون پیش شده و من آن ماده را عینا اینجا نقل میکنم.

«ماده ۷ - کلیه خریداران محصولات معادن انتزاعی از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران هر مقدار نفتی را که از اول سال مسیحی ۱۹۴۸ تا تاریخ ۲۹ اسفندماه ۱۳۲۹ (۲۰ مارس ۱۹۵۱) از آن شرکت سالیانه خریداری کرده اند میتوانند از این ببعدهم بنرخ عادلانه بینالمللی همان مقدار را سالیانه خریداری نمایند و برای مسازاد آن مقادیر در صورت تساوی شرایط در خرید حق تقدم خواهند داشت»

ملت ایران حقوق آنها را محفوظ خواهد داشت؟

یکی دیگر از شبهاتی که برای مشوب کردن ذهن مردم دنیا ایجاد کرده اند و مکرر در آن بحث میشود چنانکه در فوق هم بان اشاره کردم راجع بعمل یکجانبه دولت ایران در باب ملی کردن صنعت نفت است.

ملی کردن صنایع حق هرملتی است و عمل یکجانبه است و غیر از این هم نمیتواند باشد آیا انتظار داشتند که ملت ایران برای ملی کردن صنعت نفت خود از دولت دیگری کسب اجازه کند؟

این عمل چنانکه بارها گفته شده ناشی از حق حاکمیت ملت ایرانست و این حق را هیچ قراردادی نمیتواند محدود کند.

این موضوع را همه مردم دنیا اذعان دارند ولی مخالفین مطاب را طور دیگر طرح میکنند یعنی بجای اینکه منصفانه حکم کنند که ملت ایران حق دارد صنایعی را که صلاح میدانند ملی کند چنانکه بجای اینکه ملل دیگر هم کرده اند موضوع را معکوس جلوه میدهند و چنین وانمود میکنند که ملت ایران قرارداد شرکت سابق نفت را ملغی کرده است.

قطع نظر از اینکه آن قرارداد اکراهی و غیر نافذ و حتی باطل است دولت و ملت ایران اصلا و ابدأ در صحت یا بطلان آن قرارداد وارد نشده است که شرکت سابق نفت و دولت انگلیس بعنوان الغاء یکجانبه قرارداد قیل و قال در دنیا راه بیندازند. مجلسین و دولت ایران در باب قرارداد تصمیمی نگرفته اند که شرکت سابق نفت

بشوند آنرا بهانه تقاضای حکمیت قرار دهد حکمیت در صورتی است که در باب بطلان یا عدم نفوذ قرارداد تصمیمی اتخاذ شده باشد و باز عرض میکنم نه مجلس و نه دولت ایران وارد موضوع قرارداد مطلقاً نشده و بنابراین شرکت نفت نمیتواند در خصوص قرارداد اظهار بکند .

البته در نتیجه ملی شدن صنعت نفت شرکت سابق نفت جنوب منحل میشود ولی هر قراردادی اعم از قرارداد های حقوق خصوصی یا عمومی در معرض این نوع قوانین ناشیه از اعمال حق حاکمیت ملل هست و هیچ چیز نمیتواند از آن جلوگیری کند و در این قبیل موارد که دولت بر طبق حق حاکمیت خود تصمیمی اتخاذ میکند تنها کاری که میشود کرد اینست که از چنان دولتی خسارت بخواهند و دولت ایران رسیدگی بخسارات را خود قانوناً پیش بینی کرده است .

خلاصه فعلاً قرارداد مخدوش و باطل ۱۹۳۳ موضوع سخن مانست و هر مطلبی که در باب آن بگویند بی مورد است .

در خاتمه همانطور که از شما آقایان تقاضا کردم بروید اوضاع مردم این مملکت را از نزدیک به بینید از آزاد مردان جهان نیز دعوت میکنم که برای دیدن وضع رقت بار مردم ایران باین مملکت بیایند و نتیجه نیم قرن سیاست شوم استعماری شرکت سابق نفت را برای العین در این مملکت مشاهده کنند زیرا از دیدن اوضاع زندگانی این مملکت بعلت بغض و عداوت ملت ایران نسبت بشرکت سابق نفت پی خواهند برد و بوضوح خواهند دید که اگر حال بر همین منوال بماند و دولت انگلیس یا هر دولت دیگری بهپانه های بی اساس بخواهد در ابقاء شرکت سابق نفت پافشاری کند و زر و وبال آن قریباً دامن گیر دنیای آزاد خواهد شد و هیچ قدرتی دیگر نتوانست جلوسیل حوادثی را که زمینه بروز آن کاملاً مهیاست بگیرد .

ملل آزاد جهان ملت ایران را در این مبارزه مقدس باید یاری کند زیرا کمک آنها نه فقط از سقوط یکی از کهن سالترین ملل عالم جلوگیری خواهد کرد بلکه با بقاء این ملت ممکن است که سرنوشت عالم عوض شود و تمدن غرب از خطر اضمحلال نجات یابد .

تذکاریه دولت امریکا بدولت ایران در تاریخ ۴۴ر۴۰

تذکاریه جناب آقای وزیر امور خارجه ایران که در تاریخ ۲۱ ماه مه (مطابق باسی ام اردیبهشت ۱۳۳۰) به سفیر کبیر امریکا در تهران تسلیم گردید از طرف دولت کشورهای متحد امریکا بدقت مورد مطالعه قرار گرفته است .

مایه تاسف است که بیانیه ای که این دولت در تاریخ ۱۸ ماه مه (مطابق با ۲۷ اردیبهشت ۱۳۳۰) صادر نمود از طرف دولت ایران سوء تعبیر شده و بعنوان مداخله در امور داخلی ایران تلقی گردیده است . کشورهای متحد امریکا مایل است این نکته را روشن کند که نه در آنوقت و نه در حال حاضر قصد مداخله در امور داخلی ایران رانداشته و نه اینکه خواسته است نسبت بحقوق حاکمیت ایران با تمایلاتی که دولت ایران کنترل منابع ثروت ایران اظهار داشته است مخالف نماید .

لیکن این دولت به حل مسئله نفت در ایران حتماً علاقه عمیق دارد و این علاقه را مبنای مشروعی است. اختلاف خطیری بین ایران و بریتانیای کبیر موجود است و این اختلاف ممکن است اساس وحدت دنیای آزاد را واژگون سازد یا بنحوشدیدگی تضعیف کند. رشته‌های دوستی کشورهای متحده آمریکا با هر دو مملکت قوی است و آمریکا نگرانی صادقانه خود را برای خیر هر دو کشور ثابت نموده است بنابراین این نظر با اهمیت موضوع مسائل مورد اختلاف را بطرفین مورد بحث قرار داده و اصولی را که برای حل این مناقشه مهم دانسته است علناً اظهار داشته است.

کشورهای متحد آمریکا بر عقیده راسخ خود باقی است که یک چنین مسئله مورد اختلافی را نمیتوان بنحو رضایت بخشی فقط بوسیله مذاکره طرفین مربوط حل نمود. در عین اینکه کشورهای متحد آمریکا لزوم میانه روی و اعتدال را به هر دو طرف تاکید کرده است هیچ نظری در باره جزئیات قراری که ممکن است داده شود اتخاذ ننموده ولیکن کشورهای متحد آمریکا نظر خود را بار دیگر تائید نموده است که بلغویک جانبه روابط قراردادی و اقداماتی که جنبه ضبط و توقیف داشته باشد مخالف است.

کشورهای متحد آمریکا متقاعد شده است که بوسیله مذاکره میتوان راه حلی یافت که رضای خاطر مردم ایران را برای کنترل منابع ثروت خود فراهم سازد و منافع انگلستان را نیز حفظ کند و جریان بلا انقطاع نفت ایران را به بازارهای خود در دنیا تامین نماید. بنظر این دولت چنین راه حلی نه تنها برای خیر دو مملکت مربوطه بلکه برای تمام دنیای آزاد حائز منتها درجه اهمیت است.

کشورهای متحد آمریکا مایل است علاقه عمیق خود را به خیر مردم ایران و بحفظ استقلال و تمامیت ارضی ایران که یکی از اصول اساس سیاست کشورهای متحد آمریکا است بار دیگر اظهار نماید.

سفارت کبیرای آمریکا در تهران

تاریخ ۲۶ ماه مه ۱۹۵۱ (مطابق با چهارم خرداد ۱۳۳۰)

نامه شماره ۴۴۰ ر ۴۹۸۷۰
 شرکت سابق نفت به وزیر دارائی
 مورخ ۵ خرداد ۱۳۳۰

جناب آقای وزیر دارائی - تهران

محترماً معروض میدارد سرویلیام فریزر رئیس هیئت مدیره شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران باینجناب دستور داده اند که مراتب زیر را از جانب ایشان به آنجناب ابلاغ نمایم.

شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران محترماً وصول نامه مورخ ۲۹ اردیبهشت ۱۳۳۰ و همچنین نامه بعدی آنجناب مورخ ۲ خرداد ۱۳۳۰ را اشعار میدارد. آنجناب در نامه مورخ ۲۹ اردیبهشت پس از اظهار اینکه دولت ایران دروضع حاضر جز اجراء مواد قوانین ایران مورخ ۲۴ و ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ و ۹ اردیبهشت ۱۳۳۰ در موضوع ملی شدن صنعت نفت وظیفه ای ندارد اشعار داشته اند که دولت ایران به هیچ وجه با مدلول نامه شرکت در باب ارجاع امر بحکمیت موافقت نمیکند سپس آنجناب

بموجب نامه خود از شرکت دعوت فرموده‌اند که بمنظور ترتیب کار و اجرای قوانین ایرانی در موضوع ملی شدن صنعت نفت فوراً نمایندگان خود را معرفی کند تا در جلساتی حضور بهم رسانند و ضمن نامه بعدی بتاريخ ۲ خرداد آنجناب بشرکت اشعار داشته‌اند که هرگاه در ظرف يك هفته یعنی تا آخر روز هشتم خرداد شرکت نمایندگان خود را معرفی و اعزام نمایند دولت ناگزیر خواهد بود که بوظائف قانونی خود بر طبق قوانین ایرانی راجع بملی شدن صنعت نفت عمل نماید.

نامه های آنجناب با اداره شرکت در لندن رجوع شد و اینک اینجناب محترماً خاطر جنابعالی را متذکر میسازد که شرکت اقدامی را که دولت ایران در نظر دارد به عنوان نقض امتیازنامه شرکت تلقی میکند و نیز تسأکید مینماید که شرکت در همه وقت اظهار نموده است که برای مذاکره و کوشش در پیدا کردن راه حل کلیه مسائل معوقه به وسیله توافق با دولت شاهنشاهی حاضر و آماده میباشد - شرکت از اظهار نظر دولت ایران باین معنی که اختلاف بین شرکت و دولت شاهنشاهی قابل ارجاع بحکمیت نیست متأسف است چون شرکت نمیتواند این نظر را قبول کند لهذا درخواست لازم از رئیس دیوان داوری بین المللی (International court of Justice) در لاهه مینماید که يك حکم منفرد طبق بند (د) ماده بیست و دوم قرارداد امتیازی تعیین کند. نسبت بدعوتی که از طرف دولت بعمل آمده که شرکت نمایندگان بنظور مذاکره در باب اجرای قوانین ملی شدن صنعت نفت اعزام دارد اینجناب محترماً خاطر جنابعالی را مبتحضر میدارد که از لحاظ رعایت احترام دولت ساهنشاهی و مجلسین ایران نماینده شرکت مسترسدان در يك جلسه حاضر خواهد شد ولی از طرف دیگر با توجه بمنظور مذاکرات اینجناب باید اعلام نمایم که نماینده شرکت فقط میتواند اظهاراتی را که بایشان میشود استماع نموده و مفاد آنرا با اطلاع شرکت در لندن برساند.

از آنجناب متنی است که رسید شرح فوق را که از طرف سرویلیام فریزر ابلاغ میگردد اعلام فرمایند.

با تقدیم احترامات از طرف شرکت نفت انگلیس و ایران

سفارت کبیر ای انگلیس در تهران

در تاریخ ۶ خرداد ۱۳۳۰ نامه زیر را
 بآقای وزیر امور خارجه ایران تسلیم نمود

محترماً باستحضار شما میرساند از طرف دولت متبوعه خود دستور یافته ام
 که مراتب ذیل را بجناب عالی ابلاغ نمایم .
 ۲) دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان با تاسف مشاهده کرده است که از طرف
 دولت شاهنشاهی به تدرکاریه ای که در تاریخ ۱۹ مه بجناب عالی تسلیم نمودم جوابی لطف
 نشده است .

درعوض جناب آقای وزیر دارائی نامه ای بتاريخ ۲۰ مه خطاب بر رئیس شرکت
 نفت انگلیس و ایران در تهران ارسال داشته اند و ضمن این نامه تقاضای شرکت را
 برای رجوع بحکمیت طبق ماده ۲۲ امتیازنامه شرکت رد نموده و از شرکت دعوت
 کرده اند نمایندگانی را تعیین نمایند که با کمیسیون مختلط نفت ملاقات نموده و ترتیب
 اجرای قوانین ملی کردن صنعت نفت را در ایران یا آنها بدهند .

بعلاوه وزیر دارائی در تاریخ ۲۴ ماه مه نامه دیگری بر رئیس شرکت تهران بالحنی که بمنزله اولتیماتوم بنظر میرسد، ارسال و تا تاریخ ۳۰ مه به شرکت مهلت داده اند که نمایندگان خود را تعیین نماید و ضمناً اخطار نموده اند که در صورت استنکاف از این امر دولت شاهنشاهی با عمل یک جانبه با اجرای قوانین مورد بحث مبادرت خواهد کرد.

۳) بنا بر این دولت انگلستان با کمال تأسف خود را ناگزیر دیده به اقدامی که ضمن پیام ۱۹ مه آقای مورین خبر داده شده مبادرت و بر علیه دولت شاهنشاهی در دیوان بین المللی لاهه دادخواهی نماید.

ضمن این اقدام قانونی از دیوان نامبرده تقاضا خواهد کرد رای دهند که دولت شاهنشاهی بسبب اختلاف خود با شرکت نفت انگلیس و ایران تعهد قانونی برای رجوع به حکمیت دارد و باضافه رای دهند که دولت شاهنشاهی حق تغییر امتیاز نامه را ولو اینکه از طریق وضع قانون باشد ندارد مگر از طریق توافق با شرکت (و یا در مورد پیش-آمدهای احتمالی دیگری که مربوط بقضیه فعلی نیست و خود امتیاز نامه آن را پیش بینی نموده است.)

رونوشت تقاضا نامه ای که دولت انگلستان روز شنبه ۲۶ مه تسلیم دیوان لاهه نموده، بموقع خود از دیوان لاهه بدولت شاهنشاهی واصل خواهد شد.

۴) اینک با مطلع ساختن جناب عالی از اقدامی که بعمل آمده است دستور دارم این نکته را و کذا اظهار نمایم که چنانچه دولت انگلستان قبلاً اظهار موافقت نموده ترجیح خواهد داد که این اختلاف از طریق مذاکره حل و فصل گردد و اضافه نموده است که هر گاه دولت شاهنشاهی ابراز تمایل برای مذاکره نماید و در صورتیکه مذاکرات نتیجه بخش گردد ممکن خواهد بود جریانات قانونی را در دیوان بین المللی لاهه قبل از صدور حکم متوقف ساخت.

موقع را برای تجدید احترامات خود بجناب عالی متغتم می شمارد :

در تاریخ جمعه سوم خرداد ماه اظهارات ذیل از طرف یک سخنگوی رسمی در لندن ایراد گردید :

«چنین مستفاد میشود که نظریه کابینه بر اینست در عین اینکه حق دولت ایران را مبنی بر ملی نمودن صنعت نفت نمی توان انکار کرد این امر بایستی فقط ضمن حل و فصل کلی موضوع بنحو رضایت بخشی تسویه شود که وضع شرکت سهامی نفت ایران و انگلیس را حفظ نموده جریان بلا اقطاع تهیه نفت انگلیس را از این منبع تامین نماید. کابینه انگلیس معتقد است که یکی از طرفین صرفاً بمیل خود نمی تواند بقرار-داد فعلی نفت با ایران خاتمه دهد.

در قرارداد شرکت نفت ایران و انگلیس که دولت انگلیس در آن دارای

اکثریت سهام میباید نمی توان تغییری داد مگر با موافقت شرکت نفت و باجیروا کراه نمی توان مذاکرات را بجائی رسانید .

از تاریخ ۱۰ اردیبهشت و سخنرانی هربرت مورین در مجلس عوام در وضع دولت انگلیس هیچ گونه تغییری حاصل نشده است . مشارالیه در آن موقع اظهار داشت : « ما مخالف حق دولتی نیستیم که در کشور خود مالی را تملك نماید ولی ما نمی توانیم قبول کنیم که بایک عمل یکجانبه در وضع شرکت در ایران کلاتغییرات اساسی داده شود حال آنکه قرارداد ایران با شرکت نفت که دولت ایران آزادانه آنرا منعقد نموده خلاف چنین عملی را مقرر میدارد »

تلفراف واصله
 از دیوان دادگستری بین‌المللی لاهه
 در تاریخ ۳۰/۴/۳۶

وزارت امور خارجه تهران

۱۳۶۴۷ - طبق بند ۲ از ماده ۴۰ اساسنامه دیوان دادگستری بین‌المللی
 محترماً مراتب زیر را باطلاع آنجناب می‌رساند.
 عطف باعلامیه مورخه دوم اکتبر ۱۹۳۰ مصوبه ۱۹ سپتامبر ۱۹۳۲ که در
 آن دولت ایران صلاحیت قضائی (Jurisdiction) دیوان دادگستری بین‌المللی را
 پذیرفته است.

و بموجب نص بند ۲ از ماده ۳۶ اساسنامه.
 دولت بریتانیای کبیر امروز دادخواستی بمنظور اقامه دعوی بر علیه دولت
 شاهنشاهی ایران بدیوان تسلیم نموده است.
 از دیوان تقاضا شده: اولاً - اعلام دارد که دولت شاهنشاهی ایران موظف

است اختلاف بین خود و شرکت نفت انگلیس و ایران محدود را طبق ماده ۲۲ قرارداد مورخ ۲۹ آوریل ۱۹۳۳ منعقد بین دولت شاهنشاهی ایران و شرکت نفت انگلیس و ایران محدود را بدواری واگذار کند و رائی را که در باب این داوری صادر خواهد شد قبول و بمورد اجرا گذارد.

و تانیا — متناوباً > یا (بطور ثانوی) :

۱ — اعلام دارد که اجرای قانون ملی کردن صنایع نفت در ایران مورخه اول مه ۱۹۵۱ تا آنجائی که باعث الغاء یکجانبه یا تغییر در قرارداد ۲۹ آوریل ۱۹۳۳ منعقد بین دولت شاهنشاهی ایران و شرکت نفت ایران و انگلیس محدود میگردد و مخالف مواد ۲۱ و ۳۶ آن میباشد عملی خلاف قوانین بین المللی نبوده که دولت شاهنشاهی ایران از لحاظ بین المللی مسئول آن خواهد بود.

۲ (اعلام دارد که ماده ۲۲ قرار داد مذکور در فوق باعتبار قانونی خود باقی و برای دولت شاهنشاهی ایران لازم الاجرا است و با محروم کردن شرکت نفت انگلیس و ایران محدود از دسترسی به تنها راه قانونی پیش بینی شده در ماده ۲۲ قرارداد مذکور در فوق دولت شاهنشاهی ایران مرتکب يك عمل استكفاف از احقاق حق - Deninal) (of Justice) که خلاف حقوق بین المللی است گردیده .

۳ (اعلام دارد که دولت ایران قرارداد مذکور در فوق را قانوناً نمیتواند لغو یا شرایط آنرا تغییر دهد مگر در نتیجه موافقت با شرکت نفت انگلیس و ایران محدود و یا طبق شرایط پیش بینی شده در ماده ۲۶ قرارداد .

۴ (رای دهد که دولت شاهنشاهی بایستی رضایت کامل شرکت راجلب و غرامت برای تمام اعمالیکه نسبت بشرکت نفت انگلیس و ایران محدود مرتکب شده است و مخالف با حقوق بین المللی پیش بینی شده در قرارداد مذکور در فوق میباشد پرداخته و طرز اجرای این ترضیه خاطر و پرداخت غرامت معین نماید .

متن کامل دادخواست هرچه زودتر بروئیتان خواهد رسید .

کار نیه کو انیر

معاون منشی دادگاه

دیوان دادگستری این المللی

اظهارات و تذکاريه وزير دارائي به نماينده شركت سابق نفت در تاريخ ۳۰/۳/۳۹

چنانکه مسبقاً هستيد قانوني در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ در مجلسين بتصويت رسيد-
که بموجب آن صنعت نفت در سراسر کشور ايران ملي شد .
بعد در تاريخ ۹ اردیبهشت ۱۳۳۰ قانون ديگري گذشت که بموجب آن دولت
مامور شد با نظارت هيئت مختلط منتخب از مجلسين قانون ۲۹ اسفند را بموقع اجرا گذارد .
قانون ملي شدن نفت ناشی از حق حاکميت ملت ايران در انتخاب و تعيين طرز استفاده
از صنايع ملي است و دولت ايران از اين قانون نظري جز تا مينرفاه و آسایش ملت خود
ندارد و بهيچ وجه نمیخواهد از آن راه حق کسی تضییع شود ، بهمين مناسبت در قوانين
مزبور رعایت تمام نکات لازمه برای حفظ حقوق ذوی الحقوق شد از جمله دو موضوع
اساسی مورد توجه و دقت لازم قرار گرفته یکی اين که ملي شدن صنعت نفت بهيچ وجه
بخریداران و مصرف کنندگان سابق لطمه ای وارد نياورد و برای تامین اين منظور ماده

هفت قانون که ذیلاً نقل میشود :

« ماده ۷ — کلیه خریداران محصولات معادن انتزاعی از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران هر مقدار نفتی را که از اول سال مسیحی ۱۹۴۸ تا تاریخ ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ (۲۰ مارس ۱۹۵۱) از آن شرکت سالیانه خریداری کرده اند میتوانند از این ببعدهم نرخ عادله بین‌المللی همان مقدار را سالیانه خریداری نمایند و برای مازاد آن مقادیر در صورت تساوی شرایط در خرید حق تقدم خواهند داشت . »

حقوق مشتریان سابق نفت را صریحاً شناخته و تامین آنرا بعهدہ گرفته است . دیگر اینکه اگر ثبوت برسد که از ملی شدن صنعت نفت بشرکت سابق خسارتی وارد آمده ، دولت ایران جبران آن خسارت را نیز پذیرفته و حاضر شده است برای رفع این خسارت احتمالی تا ۲۵ در عایدات خالص نفت را بعنوان تضمین بیانک مرضی الطرفین بسپارد (ماده ۲ قانون نهم اردیبهشت ۱۳۳۰)

بنا بر این مقدمات ملاحظه میشود که دولت ایران مطلقاً در صدد مصادره اموال شرکت سابق نفت نبوده و نیست ابدأ هم قصد ندارد مانع فروش نفت به مشتریان سابق شود پس از این مقدمه که برای تذکر خاطر شما بیان شد مقرراتی را دولت ایران برای اجرای قانون ملی شدن نفت با نظارت هیئت مختلط تهیه کرده باطلاع شما میرساند .

مقررات

۱ — برای اجرای ماده ۲ قانون اجرای ملی شدن صنعت نفت و اداره موقت شرکت ملی نفت ایران هیئتی مرکب از سه نفر بعنوان هیئت مدیره موقت از طرف دولت انتخاب میشوند که با نظارت هیئت مختلط انجام وظیفه نمایند .

۲ — هیئت مزبور دارای کلیه اختیارات لازمه برای اداره امور شرکت اعم از اکتشاف و استخراج و تصفیه و توزیع و فروش و بهره برداری خواهد بود .

۳ — مادام که اساسنامه شرکت ملی نفت ایران بتصویب نرسیده است ملاک عمل هیئت مدیره موقت مقررات شرکت سابق نفت (جز آنچه که باقانون ملی شدن صنعت نفت مغایرت داشته باشد) میباشد .

۴ — کارشناسان و کارمندان و کارگران ایرانی و خارجه شرکت سابق نفت کماکان بخدمت خود باقی و از این تاریخ مستخدم شرکت ملی نفت ایران شناخته میشوند .

۵ — هیئت مدیره موقت باید نهایت دقت و سعی را در اجرای برنامه های موجود و افزایش محصولات نفتی بعمل آورد ، بطوریکه میزان استخراج و بهره برداری از میزان فعلی بیشتر شود .

۶ — برای اینکه نرخ عادله بین‌المللی تعیین و ضمناً در امر صادرات نفت وقفه و مضیقه ای حاصل نشود ، هیئت مدیره موقت مکلف است بمحض ورود بخوزستان اعلانی در ایران و خارجه منتشر نماید بدین مضمون که در ظرف مدت یکماه طبق برنامه موجود شرکت سابق نفت در مقابل اخذ رسید بخیریداران سابق مواد نفتی داده خواهد شد .

خریداران در این مدت مکلفند بدفتر هیئت مدیره موقت مراجعه نموده ترتیب پرداخت قیمت مواد نفتی را که در مدت مذکوره برده اند بدهند و همچنین برای احراز حقوق مذکوره در ماده هفت قانون نهم اردیبهشت ۱۳۳۰ و ترتیب خرید و فروش نفت در آتیه موافقت هیئت مدیره را جلب نمایند.

هیئت مدیره موقت اصول توافق با خریداران را برای تصویب بهیئت مختلط پیشنهاد خواهد نمود. درخاتمه از ذکر دو نکته ناگزیر است:

۱ - مقرراتی که بنظر شما رسید دستورات کلی است که برای اجرای قانون ملی شدن نفت فعلا بنظر رسید و از آنجا که دولت میل دارد این امر مهم ملی در کمال صحت و اطمینان انجام گیرد و از تجارب و اطلاعات شرکت سابق نفت استفاده کند، اگر پیشنهاد هائی از طرف شما بشود که با اصل ملی شدن نفت مبیانت نداشته باشد دولت پیشنهادها را مورد توجه قرار خواهد داد.

۲ - انتظار می رود شرکت سابق نفت پیشنهاد هسانی را که در حدود قوانین مزبور دارد در ظرف مدت پنج روز باینجانب تسلیم نماید تا مورد مطالعه و استفاده قرار گیرد چه بموجب قانون دولت مکلف است بلافاصله قانون ملی شدن نفت را بموقع اجرا گذارد و تأخیر آن موجب مسئولیت خواهد گردید. باین لحاظ اگر پیشنهاد هائی دارند باید در ظرف مدت مزبور فراهم شود.

آقای گریدی سفیر کبیر آمریکا
پیام اصلی مستر ترومن را بدست وزیر دکتر مصدق
در تاریخ ۱۰ ر ۳۰۳۰۴ تسلیم کرد

آقای نخست وزیر عزیزم

آقای رئیس جمهوری آمریکا پیام های مشابهی بعنوان جنابعالی و نخست وزیر بریتانیای کبیر ارسال نمودند متأسفانه در ارسال این دو پیام اشتباهی روی داده است و پیامی که جنابعالی تسلیم شد پیامی بود که بایستی باتلی نخست وزیر انگلستان داده میشد تفاوت مهمی بین دو پیام وجود ندارد و همین امر که برای هر دو نخست وزیر پیام فرستاده شده دلیل اینست که آقای ترومن رئیس جمهوری مایل است که در اختلاف نفت بهر دو طرف ملتجی شود اینک پیامی را که در واقع بمنظور جنابعالی تهیه شده بود بضمیمه ایفاد می دارد و همانطور که عرض کردم این پیام با پیامی که دوستدار در آن روز جنابعالی تسلیم نمودم تفاوت مهمی ندارد با اظهار تأسف از اشتباهی که روی داده است احترامات فائمه را تجدید می نماید.

دوستدار شما هنری گریدی سفیر کبیر آمریکا

پیام اصلی ترومن به آقای دکتر مصدق

در تاریخ ۳۰ ر ۳۱۰

جناب آقای نخست وزیر این جانب نگرانی شدید دولت کشورهای متحد امریکا را راجع باختلافی که بین ایران و بریتانیای کبیر درباره عملیات شرکت نفت انگلیس و ایران وجود دارد اظهار میدارم کشورهای متحد امریکا با هر دو مملکت دوست نزدیک است و جدا علاقمند است راه حلی پیدا شود که تمایلات مردم ایران برای ملی کردن منابع خود ارضاء و در عین حال منابع اساسی بریتانیا کبیر را تضمین نماید و ادامه جریان نفت ایران را به معجزای اقتصادی دنیای آزاد تامین سازد -

من معتقدم که دولت ایران و دولت انگلستان هر دو مایلند و علاقه و اشتیاق دارنده ترتیبی بدهند که این مقاصد انجام شود این مسئله روشن است که اجرای مقاصد تقطیر صورتی ممکن است که دولت ایران حاضر شود همه مسائل معوقه مورد اختلاف را با

نمایندگان بریتانیا کبیر مورد مذاکره قرار دهند بدون اینکه مذاکرات را صرفاً بجزئیات فنی محدود سازند جداً و صمیمانه امیدوارم در مجاهداتی که دولت ایران برای اجرای برنامه ملی کردن نفت نماید . این اقدام را بوسیله مذاکرات دوستانه بعمل آورد اطمینان دارم جنابعالی توجه دارید چرا این جانب نگرانی عمیق دارم که در موقعیت کنونی اقدامی نشود که مانع تصفیه امر گردد زیرا تصفیه امر برای تمام دنیای آزاد حائز اهمیت بسیار است مطمئنم راه حلی که هم مورد قبول ایران و هم بریتانیای کبیر باشد میتوان پیدا کرد و پیدا خواهد شد صمیمانه امیدوارم که برای رسیدن باین مقصود هر گونه مساعی مبذول گردد :

هاری • سی • ترومن

جواب شرکت سابق نفت
به یادداشت وزارت دارائی
در تاریخ ۱۶/۳/۴۰

شرکت سابق نفت آمادگی خود را برای مذاکره با دولت ایران اعلام
داشت و نمایندگان آن شرکت بزودی بتهران خواهند آمد
آقای ن . ر . سدان نماینده عمده شرکت سابق نفت انگلیس و ایران مقیم
تهران امروز نامه زیر را به آقای وزیر دارائی تسلیم نمود :
شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران باینجانب دستور داده است که جواب
یادداشت جنابعالی را که عصر روز ۸ خرداد باینجانب تسلیم فرمودند بشرح زیر بدهم .
یادداشت آن جناب مورد مطالعه دقیق قرار گرفت شرکت و همچنین (اجازه
دارم عذره کنم) دولت انگلستان چنانکه وزیر خارجه انگلیس در ضمن اظهارات خود
در مجلس عوام در تاریخ ۷ خرداد تصریح نمود همانطور که از ابتدا حاضر بوده حالاهم
که ملاحظه حاضر است که سعی کند کلیه اینگونه اشکالات بوسیله مذاکره حل شود . بنابراین

شرکت دو نکته آخر یادداشت آن جناب را بامسرت مورد توجه قرار داده است . نکته اول این بود که دولت شاهنشاهی مایل است از تجارب و اطلاعات شرکت استفاده کند . نکته دوم درحقیقت عبارت از دعوت شرکت بود باینکه پیشنهادهایی برای مطالعه دولت شاهنشاهی تقدیم نماید .

تنظیم پیشنهادهایی درباب موضوعی که باین درجه پیچیده است در ظرف پنج روز ممکن نیست و بهر صورت شرکت عقیده دارد که مذاکرات حضوری بر مکاتبه ترجیح خواهد داشت بنابراین شرکت باحفظ حقوق قانونی خود هر چه زودتر نمایندگان از لندن بتهران خواهد فرستاد که مذاکرات کامل و صمیمانه ای بادولت شاهنشاهی بنمایند .

تهران ۱۴ خرداد ۱۳۴۰

آقای موریسون
وزیر خارجه انگلیس در مجلس عوام
در باره نفت ایران در تاریخ ۱۴/۳/۴۰ نطقی بشرح زیر ایراد نمود

مستر موریسون وزیر خارجه انگلیس دیروز ضمن نطقی که در مجلس عوام در باره نفت ایران ایراد نمود چنین گفت : ازیست ونهم مه به بعد که من در اینجا اظهاراتی کردم پیش آمد تازه ای در این قضیه رخ نداده ، هنوز دولت ایران به یادداشت نوزدهم مه ما پاسخ نداده است و نه در این باب با ما مکاتبه کرده است از طرف دیگر وزیر دارائی ایران در سی ام مه تذکریه ای حاکی از نظریه دولت ایران نسبت به اقداماتی که در اجرای قانون ملی شدن نفت ایران بعمل می آید به رئیس شرکت نفت انگلیس و ایران تسلیم نموده در این تذکریه گفته شده است که دولت ایران میل دارد از تجربیات و معلومات فنی شرکت استفاده نماید و از شرکت دعوت شده است که اگر پیشنهاداتی در حدود قانون ملی کردن نفت دارد به وزارت دارائی تسلیم نماید .

دیروز رئیس شرکت در تهران بنابر دستوری که دولت اعلیحضرت پادشاه

انگلستان آنرا تصویب کرده است پاسخ بندگان وزیر دارایی ایران تسلیم نمودند برای این که شرکت حق قانونی خود را محفوظ میدارد و پیشنهاد میکند که نمایندگان از طرف شرکت با ایران برونند که موضوع نفت را با دولت ایران مورد مذاکره قرار دهند گرچه این کار با در نظر گرفتن اهمیت موضوع در عرض پنج روز میسر نیست . مفاد این دو تذکره درجراید انتشار یافته امیدواریم کیفیت تشکیل هیئت نمایندگان شرکت عنقریب معلوم شود .

ضمناً سفیر کبیر اعلیحضرت پادشاه انگلستان بنا بر دستوری که بوی داده ام بار دیگر صراحتاً بنحست وزیر ایران گفته است که ما نمیتوانیم استدلال وی را باینکه اختلاف راجع بنفت صرفاً موضوعیست بین دولت ایران و شرکت قبول نمائیم ، بلکه برعکس بطوری که کرا را آشکار ساخته ایم دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان حق دارد برای حمایت از این علاقه عظیم انگلستان در ایران دخالت کند ، مخصوصاً اینکه اکثریت سهام این شرکت بدولت انگلستان تعلق دارد ، فعلاً اوضاع از قرار است که گفتیم دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان امیدوار است که نمایندگان شرکت در ضمن این مذاکرات بتوانند اولیای امور ایران را از موضوعهای بفرنجی که باید با آنها مواجه شد واقف گردانند که در نتیجه پایه یک توافق رضایت بخشی گذاشته شود بدیهی است دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان در تمام مدت این جریانات با شرکت تماس نزدیک داشته و اکنون هم دارد . در پاسخ وزیر امور خارجه مستر ایدن گفت اقلیت مخصوصاً خوشنود است از اینکه وزیر امور خارجه علاقه دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان را در این قضیه تصریح نموده اقلیت در این موضوع با دولت موافق است .

در تاریخ ۳۰ ر ۳۱۸ در تهران
 سفیر کبیر انگلستان بیانییه منتشر و در آن از شرکت
 سابق نفت دفاع نموده

نظر باینکه اخیرا بشرکت نفت انگلیس و ایران نسبتهای ناروای زیادی داده شده است سفارت کبرای انگلیس حال مایبست که بنشر این بیانییه مبادرت نماید . نسبت داده شده است که عملیات شرکت مضر بمصالح ایران بوده و شرکت در امور داخلی ایران مداخله نموده است .

باید گفت که بالمعکس عملیات شرکت منافع زیاد و روز افزونی را عاید اقتصاد کشور ایران نموده و شرکت از هر نوع اقداماتی که مربوط بکار آن نبوده کاملاً خودداری کرده است .

اگر چه نسبت بمیزان پرداختهائی که بابت حق الامتیاز نفت بهممل آمده عقاید مختلف وجود داشته ولی در حقیقت وجوهی که شرکت در سابق پرداخته بدرآمد ملی کمک خیلی زیادی نموده است در ظرف دو سال اخیر پرداختهای مزبور تقریباً معادل یک

پنجم کلیه در آمد ملی بوده و چنانچه قرارداد اصلاحی که در ۱۹۴۹ مورد موافقت واقع شد بتصویب مجلس رسیده بود پرداخت های مزبور بیزانی خیلی بیشتر بالغ شده بود. از طرف دیگر در آمد ملی و اقتصاد ایران نیز از پرداختهای معتابهی که شرکت از بابت مزد و هزینه های دیگر مربوط بعمليات خود در ایران بعمل میآورد منتفع می گردد.

علاقه و توجه شرکت ب بهبود وضع مردم نیز از سطح عالی زندگی که در مناطق نفت خیز و پالشگاهها برای مستخدمین خود فراهم کرده است معلوم و آشکار می شود جریان اوضاع زندگی و کار را در مناطق نامبرده دفتر بین السلی کار پس از تحقیقات کامل در سال گذشته بایانی فوق العاده مساعد گزارش داده که مضمون آن چنین است: هیچ بیننده ای نمی تواند از مشاهده تعداد کثیری خانه که با اسلوب جدید بنا شده و اوضاع مطبوعی که با وجود کیفیات نامساعد خاصی شرکت توانسته است در ظرف مدت نسبتاً کوتاهی فراهم کند تحت تاثیر واقع نشود.

هر کس از مناطق عمليات شرکت دیدن نماید یقیناً مساعی مبدوله شرکت را در تامین وسائل بهداشت و ایجاد سرویسهای پزشکی تصدیق خواهد نمود. در حقیقت این وسائل در همه جا کاملاً مورد استفاده خانواده های کارگران و حتی افرادی که ارتباطی با شرکت ندارند قرار گرفته است.

تنها يك مورد از منافعی که در نتیجه عمليات شرکت عاید مردم ایران میشود اینستکه مثلاً در سال ۱۹۵۰ از ۱/۵۳۰/۰۰۰ نفر اشخاصی که به سرویسهای پزشکی شرکت مراجعه کرده اند ۱/۰۲۶/۰۰۰ آنها غیر از مستخدمین شرکت بوده اند. شغل شرکت استخراج و تصفیه و فروش نفت بوده و در طی انجام آن در ایران همواره سعی بوده است که بامامورین دولت چه در بابتخت و چه در محل کار شرکت که در اجرای امور مربوطه به آن در سراسر کشور دخیل بوده اند روابط بسیار منزه متکی بر کمال هماهنگی داشته باشد.

شرکت مدعی است که رفتار آن مانند رفتاریکفرد خوب کشور يك صاحب کار خوب و يك همسایه خوب بوده و نسبتهایی که خلاف آن داده شده یا از روی بی اطلاعی و یا سوء نیت است.

دولت انگلستان از اقدامات شرکت فقط در مواردی حمایت میکند که مشروعاً مربوط بان باشد و یقین دارد که نسبتهایی که بشرکت داده شده مبنی بر اینکه بعمليات دیگری مبادرت نموده است بی اساس میباشد.

جواب دولت ایران به پیام مستر ترومن

در تاریخ ۲۰ ر ۳۰ ۴۰

حضرت مستر ترومن رئیس جمهوری کشورهای متحده امریکا :
افتخار دارم از وصول پیام گرامی که بوسیله جناب سفیر کبیر آنحضرت ارسال شده بود خالصانه تشکر نمایم .
ملت و دولت ایران همواره کشورهای متحد امریکارا دوست صمیمی و خیر خواه خود میدانند و باین دوستی مستظهرند .

در خصوص ملی شدن صنعت نفت در ایران اطمینان داشته باشید که دولت و مجلسین ایران هم مانند آنحضرت علاقمند هستند که از این تصمیم ملی کوچکترین لطمه ای بممالکی که تاکنون از آن استفاده کرده اند وارد نیاید لیکن از اینکه نگرانی دولت کشورهای متحده را بیان فرموده اید چنین استنباط میشود که مطلب کاملاً بر آن حضرت روشن نیست و بنابراین اجازه میخواهم از فرصت استفاده نموده شمه از سوابق قضیه و اقداماتی

که اکنون در جریان است باستحضار برسانم . سالهاست که دولت شاهنشاهی ایران از رفتار شرکت سابق نفت ایران و انگلیس ناراضی بوده است و اگر دوستدار بخواهم تعدیات آن شرکت را شرح بدهم و با ذکر سوابق و مدارک متقن روشن نمایم که حساب این مؤسسه باحقیقت مطابقت نداشت و در حساب ظاهری هم سهمی که برای ملت ایران یعنی برای صاحب و مالک معادن نفت منظور میداشتند بقدری ناچیز بود که هر منصفی را تحریک میکند موجب تصدیع خاطر محترم خواهد شد و از حوصله این پیام خارج است . ملت ایران این اوضاع را سالها تحمل کرد و نتیجه آن فقر و بریشانی هواناکی است که اکنون گریبان ما را گرفته است لیکن ادامه این بردباری با اوضاعی که جنگ بین المللی دوم در کشور ما بیار آورده است امکان نداشت .

البته آنحضرت بخاطر دارند که ملت ایران در این جنگ برای پیشرفت حق و عدالت و آزادی در جهان با متفقین همکاری صمیمانه نمود و در این جنگ برای همکاری متحمل چه مشقات و فداکاریهایی گردید . در این کارزار کلیه فعالیت های عمرانی داخلی ما تعطیل و تمام قوای مولده ماشب و روز برای اجراء نقشه های عظیم حمل مهمات و تهیه خواربار و سایر لوازم ارتش متفقین مشغول شده بود . کشیدن این بار سنگین در طی چند سال مالیه و اقتصاد ما را بی اندازه ضعیف و مختل کرد و ما را بایک سلسله مسائل اقتصادی پر وخیم و گوناگونی مواجه نمود و طبقات زحمتکش این کشور که در تمام مدت جنگ برای متفقین جان کنده بودند با گروانی طاقت فرسا و بیکاری دست بگریبان شد . پس از خاتمه جنگ اگر ما را بحال خود میگذاشتند میتوانستیم رفته رفته اوضاع مولود جنگ را بحال سابق برگردانیم و دهات خودمان را که در نتیجه جاب کشاورزان به کارهای زمان جنگ در جاده ها و کارگاه ها و کارخانه ها خالی از سکنه و ویران شده بود احیا کنیم .

اگر به ما هم مانند سایر ملل آسیب دیده زمان جنگ از خارج کمک شده بود باحیاء اقتصادی کشور خود زودتر موفق میشدیم ولی بدون این کمک هم اگر طمع کمپانی سابق نفت جنوب از یک طرف و دسائس عمال آن از طرف دیگر مجال میداد باز موفق میشدیم . لیکن این کمپانی سعی میکرد با محدود کردن در آمد ما را همیشه در فشار مالی نگاهداشته و اراده امور ما را طوری مختل نماید که همیشه مجبور باشیم دست خود را بطرف او دراز کنیم و آنچه بما تحمیل کند تمکین نماییم .

ایادی مرموز شرکت از یکطرف پافشار اقتصادی نهضت اصلاحی ما را فلج کردند و از طرف دیگر باستناد اینکه این مملکت دارای منابع ثروت سرشار و معادن نفت است مانع شدند از کمکهایی که بسایر آسیب دیدگان جنگ شده بود ایران هم بهره مند شود .

از آنحضرت انصاف میخواهم آیا ملت برد بار ایران که با تحمل تمام این شاداید و محرومیتهای یأس آور تاکنون توانسته است در مقابل تبلیغات قوی و انقلابی ایستادگی کرده و اسباب زحمت دنیا را فراهم نیاورد قابل تحسین و تقدیر هست یا نیست ؟ و آیا

جز ملی کردن صنایع نفت برای استفاده از ثروت خداداد و خاتمه دادن بکار يك شرکت بی انصاف چاره دیگری داشته است ؟

اکنون که مختصری از علل تصمیم ملی کردن صنعت نفت در ایران باستحضار رسیده‌ر گاه بمتن قانون توجه فرمایند تصدیق خواهند فرمود که مجلسین ایران در وضع این قانون از جاده حق و عدالت بهیچوجه منحرف نشده اند این قانون بطوریکه مکرراز پشت تریبون مجلسین و در طلی مصاحبه ها اعلام گردیده مصادره و تصاحب اموال را تجویز نکرده بلکه بر عکس تادیبه غرامات و خسارات احتمالی را پیش بینی و تامین نموده است و از طرف دیگر با دامه معاملات نفت با ممالکی که تاکنون از منابع ایران استفاده نموده اند توجه خاص نموده و نظر مشتریان سابق را صریحاً تأمین کرده است .

اکنون بیش از یکماه است که قانون طرز اجراء اصل ملی شدن صنعت نفت در سراسر ایران بتصویب مجلسین و توشیح مقام سلطنت رسیده است و بسا اینکه در قانون طرز اجراء اصل ملی شدن صنعت نفت در سراسر ایران بتصویب مجلسین و توشیح مقام سلطنت رسیده است و بسا اینکه در قانون بخلع بد بلا فاصله حکم شده و دولت در فشار فوق العاده افکار عمومی ایران است که با کمال بیصبری خواهان خلع ید شرکت سابق هستند دولت و هیئت مختلط منتخب از مجلسین مطالعاتی کرده اند که قانون را بهترین ترتیبی اجرا کنند که بعمل بهره برداری مؤسسات نفت و صدور آن بخارج هیچگونه خللی وارد نشود و بهترین گواه صدق این گفتار و حسن نیت دولت شاهنشاهی مقرراتی است که در مورد اجراء خلع ید بنمایند شرکت سابق ابلاغ شده است که اهم آن مقررات این است :

۱) مادام که اساسنامه شرکت ملی نفت ایران بتصویب مجلسین ایران نرسیده است ملاک عمل هیئت مدیره موقت مقررات شرکت (جز آنچه با قانون ملی شدن صنعت نفت مغایرت داشته باشد) میباشد .

۲) کارشناسان ، کارمندان ، و کارگران ایرانی و خارجی شرکت سابق نفت کماکان بخدمت خود باقی و از این تاریخ مستخدم شرکت ملی نفت ایران شناخته میشوند .

۳) هیئت مدیره باید نهایت دقت و سعی را در اجراء برنامه های موجود و افزایش محصولات نفت بعمل آورد بطوریکه میزان استخراج و بهره برداری از میزان فعلی بیشتر شود .

۴- هیئت مدیره مکلف است بوسیله آگهی خریداران سابق نفت را برای ابراز مدارك معاملات سابق دعوت کند و در عین حال تسهیلاتی نماید که تا آخر صحت

مدارك آنها و حصول توافق با خریداران در امر صدور نفت و ققه و مضیقه پیش نیاید .

و بالاخره بشرکت سابق مجال داده شده است که پیشنهادهاتی که با اصل ملی شدن نفت مبیانت نداشته باشد سریعاً بدهد و دولت عده کرده است پیشنهاد های او را مورد توجه قرار دهد .

منظور دولت ایران و هیئت مختلط از اتخاذ این تصمیمات برای اداهه جریان نفت ایران بطرف کشورهای مصرف کننده نفت جنوب بوده که مورد نظر آنحضرت قرار

گرفته است و میتوانند اطمینان داشته باشند که ملت ایران بحفظ دوستی با عموم ملل بخصوص با مللی مانند انگلستان که با ما روابط دیرینه دارند علاقه مند است

راجع بعمل خلعید و تصفیه حساب با شرکت سابق که بر طبق مقررات قانون مصوب مجلسین باید بعمل بیاید چون يك امر داخلی ایرانست البته تصدیق میفرمایند که دولت جز با نمایندگان شرکت سابق نمیتواند با دیگری داخل مذاکره شود •

دولت انگلیس وقتی میتواند اظهار نگرانی نماید که ایران در اجراء قانون ملی کردن صنعت نفت نسبت بشرکت سابق از حدود حق و قانون تجاوز کند و اطمینان داشته باشید که چنین تجاوزی نخواهد شد •

ما همیشه سعی خواهیم بود که روابط دوستی خود را با دولت انگلستان حفظ کنیم هر گونه نگرانی که آن دولت از مسئله رسیدن نفت ایران به نیاز مندیهای انگلستان بر طبق قانون داشته باشد رفع نمائیم و با این ترتیب دیگر هیچ موجبی برای ادامه نگرانی دولت و ملت انگلستان در روابط خود با دولت و ملت ایران باقی نخواهد ماند

موقع را برای تجدید احترامات صمیمانه خود نسبت بآن حضرت و آرزوی دوام ترقی و تعالی ملت بزرگ امریکا مغتنم میشمارم •

نخست وزیر ایران

اعلامیه سفارت انگلیس
در باره ورود نمایندگان اعزامی
شرکت نفت در تاریخ ۳۰/۴/۴۰

اخیراً پیش از یکنوبت آقای نخست وزیر لطفاً اظهار عقیده نموده اند که سفیر کبیر انگلیس نسبت بایران در مورد نفت دارای حسن نیت میباشد اینجانب از بیان این امر خشنود و مایلیم از ورود هیئت نمایندگی اعزامی شرکت نفت انگلیس و ایران اغتنام فرصت نموده و بثبوت رسانم که نه فقط دولت انگلیس بلکه خود شرکت نفت هم در این حسن نیت سهیم و شریک است .

اینجانب فوق العاده امیدوارم که مخصوصاً با توجه باینکه حفظ منافع ایران و صنعت نفت ایران مورد علاقه قلبی طرفین است مذاکرات بین شرکت نفت و دولت در محیطی مشحون از حسن نیت طرفین جریان یابد .

اینجانب بهیچ وجه تردیدی ندارم که لازم است باین موضوع با یک جنبه عملی نزدیک شد قضیه اینست که بین دولتین ایران و انگلیس اختلافی بوجود آمده است و

ملاحظات و اظهاراتی که هر يك از طرفین بر آن متکی می باشند کاملاً واضح و روشن و در اینجا محتاج بتکرار نیست ، نکته عمده اینست که چون ایران و انگلستان از ممالک متعدده میباشند بدیهیست طرز عمل صحیح همانا پیدا کردن يك راه حل بوسیله مذاکره دوستانه است و ورود هیئت نمایندگی شرکت فرصتی برای شروع باین طرز عمل بدست خواهد داد .

لازمست بطور قطع اشعار دارم که در رویه دولت انگلیس نسبت باین موضوع و در مورد سیاست عمومی آن نسبت به ایران کوچکترین اثر اهرام پریالیستی وجود ندارد بالعکس در طی سالهای متمادی سیاست دولت انگلیس مبنی بر این بوده است که باستقلال و ترقی و ثبات کشور ایران کمک نماید بهلاوه لازم میدانم بهمان طور نیز صراحتاً اشعار دارم که شرکت نفت يك شرکت گاه لاتجارتی بوده و در امور سیاسی کشور مداخله ای ندارد . بر اساس این حقایق جریان مذاکرات در يك محیط دوستانه و کم هیچان تری ممکن و میسر خواهد بود و البته این موضوع يك امر اساسی است زیرا که منافع انگلیس و ایران در مورد استخراج و تصفیه و فروش نفت کاملاً بهم آمیخته و صنعت مزبور را نمیتوان جز باتشریک مساعی طرفین به نحو شایسته و مطلوب اداره نمود .

یگانه مبنای این کار يك شرکت دوستانه خواهد بود و حال آنکه تنها فایده حاصله از انتقاد مداوم و عدم اعتماد عاید دشمنان آزادی خواهد شد .

برای سعادت ایران و ادامه روابط دوستانه فیما بین کشورهای طرفین ضرورت فعلی دارد که يك رویه واقع بینی و مثبتی نسبت بمسئله نفت بر پایه اشتراك مساعی و همکاری جهت حفظ منافع دو کشور وجود داشته باشد .

(فرانسیسی شپرد)

سفارت کبرای انگلیس — تهران ۲۰ خرداد ۱۳۳۰

نخستین اعلامیه هیئت مدیره موقت نفت در تاریخ ۳۰ ر ۳۰ ر ۴۰ در آبادان

بسمه تعالی

هیئت مدیره موقت مامور اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت در ساعت ۱۲ و نیم روز دوشنبه ۲۰ خرداد ۱۳۳۰ در دفتر خود واقع در عمارت مرکزی کار شرکت سابق نفت در خرمشهر مستقر و مشغول به کار گردید هیئت مدیره لازم میدانند ماده ۴ تصویبنامه دولت را که باموافقت هیئت مختلط مجلسین تنظیم و بهیئت دستور داده شده است بشرح ذیل به اطلاع خوانندگان عزیز برسانند :

« کارشناسان و کارمندان و کارگران ایرانی و خارجه شرکت سابق نفت کماکان به خدمت خود باقی و مستخدم شرکت ملی نفت ایران شناخته میشوند .
ضمناً نظر باینکه در تصویب نامه فوق الذکر ماده دیگری بضمون ذیل مندرج است « هیئت مدیره موقت باید نهایت دقت و سعی را در اجرای برنامه های موجود و

افزایش محصولات نفتی بعمل آورد بطوریکه میزان استخراج و بهره برداری از میزان فعلی بیشتر شود»

هیئت مدیره موقت از کلیه کارمندان و کارگران شرکت سابق نفت انتظار دارد بانهایت علاقمندی در انجام وظایف خود بمنظور ادامه پیشرفت کار و افزایش محصول کوشش نمایند بخصوص از کارمندان و کارگران ایرانی متوقع است درچنین موقع وطن پرستی خود را بمنصه ظهور رسانیده فداکاری نمایند همچنین بکلیه اهالی خوزستان و کارمندان و کارگران توصیه می نماید آرامش و انضباط کامل را رعایت کرده درحسن همکاری و مماشات با متخصصین خارجی آنچه لازمه مہمان نوازی ایرانی است بشوت برسانند .

**هیئت مدیره موقت مامور اجرای
قانون ملی شدن صنعت نفت**

پیام نخست وزیر
 بدانشجویان ایرانی مقیم خارج از کشور
 در تاریخ ۳۱/۳/۴۰

فرزندان عزیزم - درود قلبی بشما می فرستم و از خدای متعال مسئلت دارم
 همگان با کامیابی و سر بلندی از علوم و فنون آندیار مترقی بهره ای کافی بستانید و سلامت
 و سعادت بهیمن مقدس برگردید و مصدر خدمات شایان شوید و حق کشور و ملت ایران
 را که بگردن شما فرزندان خلف است ادا نمائید .

چون در اکثر نقاط کشور های عظیم متحد امریکا و سایر ممالک پراکنده
 هستید و با آن ملت دوست و بزرگ تماس و ارتباط دائمی دارید بعلاوه مراسلاتی از بعضی
 از شما راجع بنفت و مربوط بسوء تفاهات در آندیار بمن رسیده لازم دانستم شما را
 از مقاصد ملت ایران در باب ملی شدن صنایع نفت مطلع گردانم تا شما هم بنوبه خود
 افراد ملت عدالتخواه و حقیرست ممالک مشابه را آگاه سازید و بهر که رسیدید و در هر
 محفلی حاضر شدید این مقاصد را شرح دهید تا اگر اشخاصی در نتیجه بی خبری یا شاید

در نتیجه اغفال عمال مغرض دچار سوء تفاهم شده‌اند از حقیقت مطلع شوند زیرا اطلاع صحیح ملل مترقی و دوستی آنها برای ما بسیار مهم و مغتنم است .

باید متذکر شد که تصویب قانون ملی شدن نفت روی دواصل ذیل بعمل آمده :

۱ - حدود پنجاه سالست شرکت خارجی امتیاز معادن نفت جنوب ایران را داشته و مبالغ سرشار منافع از آن برده است و الان وقت آن رسیده است خود ملت ایران که صاحب آن معادن است و در نهایت فقر و مسکنت زندگی میکند آن منافع را ببرد تا بتواند اوضاع معیشت مردم را بهبود بخشد و کشور را از خطر انقلاب و زیر و رو شدن نجات دهد .

۲ - ملی شدن صنایع نفت از حقوق مسلم حاکمیت ملی است و هیچ قراردادی حقا یا باطلا نمی‌تواند این حق اساسی را از بین ببرد و ملت ایران تصمیم دارد از حقوق مسلم خویش استفاده کند .

بعد از تصویب این قانون شایعاتی زیاد و اخبار تحریک‌آمیز در مطبوعات و رادیوهای خارجی حتی در مطبوعات امریکا براه افتاد که گویا ملت ایران میخواهد اموال و تأسیسات شرکت سابق نفت را بعنف غصب نماید یا اینکه کار استخراج نفت را بخواباند . از این قبیل شایعات بی‌اساس زیاد بروز کرده و هنوز هم بروز میکنند ولی حقیقت امر اینست که کلیه آنها دروغ است و بطرز عمل و نیات ملت و دولت ایران بواسطه توضیحات و مصاحبه‌های رسمی شخص رئیس دولت و رئیس هیئت مختلط و اشخاص ذیصلاحیت و مراسلات رسمی با شرکت سابق بوجه مشروح بیان و عیان شده است و اینک یکبار دیگر بجوانان کشور بطور خلاصه می‌گوییم که آگاه باشید و دیگر آزرهم آگاه کنید .

(الف) - ملی شدن صنایع نفت حق قطعی ملت ایرانست و یک امر حیاتی است که هیچکس نمیتواند آنرا انکار کند .

(ب) - ملت و دولت ایران بهیچوجه قصد غصب غیرقانونی اموال و متعلقات و تأسیسات شرکت سابق را ندارد و بموجب قانون ۶ اردیبهشت ماه ۱۳۳۰ (۳۰ آوریل ۱۹۵۱) باید بحسابهای شرکت سابق رسیدگی نمود و هر نوع دعوای حقه شرکت سابق مورد توجه قرار بگیرد و احقاق حق آن بشود .

(۳) - دولت ایران در توسعه استخراج نفت حد اعلائی کوشش را خواهد کرد و برای این منظور از مؤسسات و کارمندان و کارشناسان شرکت سابق استفاده خواهد نمود حتی تا تعیین اساسنامه جدید از مقررات شرکت سابق باستثنای آنچه باقانون ملی شدن صنایع نفت منافات داشته باشد پیروی خواهد نمود و ابدأ عملی نخواهد کرد که تشکیلات سابق بهم خورد و محدودیتهای فنی بوجود آید و در استخراج نفت کسر و نقصانی وارد شود .

(۴) - کلیه نفت استخراج شده باستثنای مصرف داخلی کمافی‌السابق در اختیار خریداران سابق نفت گذاشته خواهد شد و مصارف انگلیس که دوست دیرین مساست کمافی‌السابق تأمین خواهد شد .

(۵) - دولت ایران برای عملی کردن این مقاصد حاضر است که برطبق قوانین

فوق‌الاشعار با اولیای شرکت نفت وارد مذاکره بشود و در راه حل هر نوع مشکلات بکوشد و آنچه در عهده دارد برای حل مسألت آمیز قضیه و آرزوی تمام ملت بخصوص مورد توضیح خاص حضرت رئیس جمهوری ممالک متحده امریکاست سعی و همکاری نماید.

بنابراین چنانچه ملاحظه میکنید هیچک از مطالبی که مبنای تبلیغات زهر آگین شرکت سابق نفت انگلیس و ایران و ایادی آن در سراسر جهان و بخصوص در امریکامیباشد حقیقت نداشته و این نهضتی که ظرف سه سال اخیر در کشور ما بوجود آمده و در نتیجه آن قرارداد الحاقی که مبلغ ناقابل منافع ایران میافزود در گردید و سپس در اثر سختی و لجاجت شرکت سابق نفت در قبول قرارداد منصفانه و دنیا پسندی ملت ایران به منظور قطع ایادی این شرکت که چنانچه میدانید تمام ناراحتی های اجتماعی و اقتصادی مازائیده تحرکات و تیرنگ ها و مداخلات مستقیم و غیر مستقیم ایادی آن بوده است با استفاده از حق حاکمیت ملی صنایع نفت را ملی اعلام نموده و در نتیجه ضمن راندن آن شرکت از ایران و قطع ایادی آن تمام عواید حاصله از این منبع سرشار را که بجای ۱۵ میلیون لیره بالغ بر ۱۲۰ میلیون لیره یعنی اقل هشت برابر خواهد گردید بملت ایران اختصاص یابد و با استفاده از آن رفع بدبختی و فلاکت فعلی ملت ستم دیده ایران بشود.

البته با اجرای این اصل علاوه بر قطع نفوذ خاندان براندازی که ممانع پیشرفت ملت ایران بوده است.

سرمایه داران و دولت انگلیس از عواید سرشاری که من بعد بصاحب اصلی آن یعنی ملت ایران خواهد رسید محروم گردیده و دولت انگلیس نیز از خرید نفت مصرفی دریا داری و هوایمائی خود بتمن بخش محروم گردیده و محرومیت های بالا که با جلوگیری از یغمای ثروت این کشور برای خارجیان ایجاد خواهد گردید در حقیقت محرك و موجب اصلی انتشار اینهمه اکاذیب و تبلیغات ناروا بوده و بر شما فرزندان این آب و خاک است که با استفاده از جمیع وسائلی که در دست دارید مردم آزاده آن سامان را از حقایق مطلع ساخته و وظیفه خطیر ملی خود را در این موقعیت دشوار ایران بنفع کشور باستانی خود و بر اساس حق و حقیقت انجام دهید.

با این توضیحات پیام خود را به پایان میرسانم و شما جوانان دانشجو و علاقمند به میهن عزیز را بخدا می سپارم.

این پیام از طرف
 آقای نخست وزیر خطاب بکارمندان
 و کارگران مناطق نفت خیز در تاریخ ۴۴/۴/۴۰ فرستاده شد

در این موقع که بحمدالله صنعت نفت ملی شده و نتیجه کار کارمندان و کارگران شرکت سابق نفت مستقیماً عاید مملکت می شود مناسب دیدم آن برادران عزیز رامطمئن کنم که از وجود آنها استفاده کامل بعمل خواهد آمد و دولت هم در فراهم نمودن اسباب ترقی مادی و معنوی آن ها از هیچ چیز دریغ نخواهد نمود .
 انتظار ملت و دولت از آنها این است که بدست توانای آن ها صنعت نفت روز بروز ترقی کند و بدینوسیله مملکت از نتیجه زحمات آن ها بهره مند شود و برای مصرف کنندگان نفت بهیچ وجه نگرانی بیش نیاید .

دکتر محمد مصدق

مصاحبه مطبوعاتی
 سفیر کبیر انگلیس با منخبترین جراید خارجی
 در تاریخ ۴۳ ر ۳۰ در سفارت انگلیس

((مقارن ساعت ۱۱ بامداد چهارشنبه ۲۲ خرداد خبر نگاران انگلیسی و امریکائی مقیم تهران برای مصاحبه با آقای شپرد سفیر کبیر انگلیس در سفارت کبرای انگلیس در تهران حضور بهم رساندند .

«سرفرانسبس شپرد» سفیر کبیر در مصاحبه کوتاهی اظهار داشت که اخیراً طلی ملاقاتی که با آقای دکتر مصدق نخست وزیر بعمل آورده خاطر نشان ساخته ام تبلیغاتی که فعلاً در ایران علیه خارجی ها شروع شده است احتمالاً در آبدان اوضاعی را بوجود خواهد آورد که نتایج وخیمی در بر داشته باشد .

وی سپس اضافه کرد دولت انگلیس همانطور که بکرات اعلام نموده دولت ایران را مسئول مال و جان اتباع خارجی در ایران میدانند و مسلماً مأمور حفظ آنها از تش شاهنشاهی میباشد مع الوصف مانیز برای جلوگیری از حوادث غیر مترقبه اقدامات احتیاطی بعمل آورده ایم .

در این هنگام چند تن از خبرنگاران از مشارالیه سؤال کردند دولت انگلیس چه اقدام احتیاطی بعمل آورده است

سفیر کبیر انگلیس در پاسخ گفت فعلاً در آبهای اطراف خلیج فارس سه رزمناو و یک ناوشکن انگلیسی متوقف هستند .))

آگهی فروش مواد نفتی

در تاریخ ۴۰۴۲۴۴

www.iran-archive.com

این آگهی از طرف هیئت مدیره موقت مامور اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت انتشار یافته است :

تاریخ ۲۲ خرداد

هیئت مدیره موقت

شماره ۵

مامور اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت

با اطلاع کلیه خریداران مواد نفتی برای فروش خارج می‌رساند که در ظرف یکماه از تاریخ این آگهی میتوانند مواد نفتی مورد نیاز خود را با دادن رسید اخذ نمایند ولی باید در ظرف یکماه از تاریخ این آگهی به هیئت مدیره مراجعه و قیمت آن را طبق نرخ عادلانه بین المللی پردازند .

قیمت فروش پس از انقضای یک ماه بالا نسبت بمقداری که خریداران شرکت سابق از اول سال مسیحی ۱۹۴۸ تا ۳۰ مارس ۱۹۵۱ می‌خریده‌اند نرخ عادلانه بین المللی میباشد و برای مازاد آن مقدار در صورت تساوی شرایط در خرید حق تقدم خواهد داشت .

هیئت مدیره موقت شرکت ملی نفت ایران

اولین هیئت نمایندگان
اعزامی شرکت سابق نفت که عبارت
بودند از آقایان د. ر. جاکسن -
ز. ن. ا. گس ا. ح. ا. الکینگتن
- سرتوماس کاردینر در روز ۲۰ خرداد
۱۳۳۰ به تهران وارد شدند و پس از تشکیل
سه جلسه و تسلیم پیشنهادی شبیه پیشنهاد
الحاقی به نمایندگان ایران و چون آن
پیشنهادها با اصل ملی شدن نفت مغایرت
داشت دولت ایران آن پیشنهادها را
رد و نمایندگان شرکت سابق نفت بدون
نتیجه خاک ایران را ترک کردند

تلگراف آقای نخست‌وزیر به هیئت اعزامی

در تاریخ ۳۱ خرداد ۱۳۳۰

بوسیله جناب آقای امیرعلائی . جنابان آقایان نمایندگان محترم کمیسیون مختلط و هیئت محترم مدیره موقت شرکت نفت ملی ایران وصول گزارشهای مبسوط از اقدامات بسیار مؤثر و مفید آن جنابان بی نهایت موجب مسرت و تشکر است دولت و همچنین کمیسیون مختلط از این موفقیت و پیشرفتی که تا کنون حاصل شده. امتنان کامل دارند و توفیق نهائی آن جنابان را آرزو مندیم

دکتر مصدق

تلگراف تشکر آمیز آقای نخست وزیر بنمایند
 فوق العاده دولت در خوزستان در تاریخ ۲۱/۳/۴۰

تلگراف زیر پریشب از طرف آقای دکتر مصدق نخست وزیر به آقای امیر علائی
 نماینده فوق العاده دولت در خوزستان مخابره شده است :
 «جناب آقای امیر علائی ، از مراقبت و توجه مخصوصی که در این موقع خطیر
 در انجام امور محوله مبذول فرمودید اینجانب کمال امتنان و تشکر خود را ابراز
 میدارم و توفیق پایان این خدمت مهم ملی را برای جنابعالی آرزو مند
 دکتر مصدق

نامه آقای سهیلی از لندن در باره
 نطق وزیر امور خارجه انگلیس در مجلس عوام
 در تاریخ ۲۵ ر ۴۰

وزیر خارجه انگلستان در ۲۵ خرداد ۱۳۳۰ در مجلس عوام اظهار داشت نمایندگان شرکت نفت ملاقات های مقدماتی با وزیر دارائی و سایر نمایندگان ایران نموده اند ولی متاسفانه بدون حصول نتیجه مذاکرات با نمایندگان شرکت در تهران مهمیتی متشکل از سه نفر از نمایندگان ایران در آبادان اعلامیه صادر نموده که کلیه کارمندان شرکت کارمندان دولت ایران هستند و تقاضا هائسی از رئیس شرکت در آبادان نموده است این تقاضا ها عبارت از تحویل دفاتر شرکت و صورت فروش از تاریخ تصویب قانون ملی شدن وهفتادوپنج درصد در آمد شرکت در ایران و در لندن از بابت فروش نفت از دوازدهم ژوئن میباشد رئیس شرکت خواهش کرده که این تقاضاها کتبا اعلام شود تا بلندن مراجعه کند - سفیر کبیر انگلیس در تهران توجه دولت ایران را بامکان بروز اغتشاشات جدی در نواحی چاه های نفت در نتیجه تبلیغات رادیوی تهران معطوف داشته و اکنون ضد عملیات هیئت سه نفره که موجب نگرانیهای انگلستان است اعتراض خواهد نمود واضح است مذاکرات در تهران پیشرفت نخواهد نمود اگر که محیط در اثر عمل عجزلانه دوچاه های نفت فاسد میشود . آقای ایدن پرسید آیا پاسخی بتذکرات نسبت به تبلیغات از دولت ایران رسیده و آیا وزیر خارجه دولت ایران را متذکر نمیسازد که برای هرشرکتی غیر ممکن است که مذاکرات را ادامه دهد اگر بنا است که یک سلسله بدگویی و ناسزائی که هیچ حقیقت ندارد آن را احاطه نموده باشد - وزیر خارجه اظهار داشت پاسخ قسمت اول منفی است و نسبت بقسمت دوم کاملاً موافقم -

سهیلی

آقای گریدی در تاریخ ۲۵ خرداد ۱۳۳۰ طی يك مصاحبه مطبوعاتی
گفت دولت ایران بهتر است چهل و هشت ساعت
دیگر به نمایندگان شرکت سابق نفت مهلت بدهد

آقای گریدی ، سفیر کبیر امریکا روز ۲۵ ر ۳۰ در يك مصاحبه مطبوعاتی که با
خبر نگاران خارجی در تهران بعمل آورد مراتب خرسندی خود را از ملاقات و مذاکراتی
که امروز بامداد با آقای دکتر مصدق نخست وزیر بعمل آورده بود ابراز نمود .
وی در باره علت خوشوقتی اظهار داشت که امروز طی ملاقاتی که با آقای
دکتر مصدق بعمل آوردم بایشان توصیه نمودم که چون چهل و هشت ساعت مهلت برای
نمایندگان اعزامی شرکت سابق نفت جهت کسب دستور از لندن مدت کوتاهی است لذا
بهتر است این مدت قدری تمدید شود .

آقای سفیر کبیر در ملاقات خویش با آقای دکتر مصدق مخصوصا خاطر نشان
ساخته است که اصرار دولت ایران در مورد چهل و هشت ساعت مهلت ممکن است احیانا
خطر این را داشته باشد که اصولا کنفرانس تهران دچار تعویق یا وقفه شود و بسدیهی

است مصلحت نیست که فقط بر سر موضوع استمهال مذاکرات تهران دستخوش وقفه شود .
 آقای دکتر مصدق اقدام صلح جویانه و بی طرفی سفیر کبیر امریکا را مورد
 قدردانی قرار داده و قول دادند توصیه وی را مورد قبول قرار دهند امروز بامداد
 سخنگوی نمایندگان شرکت سابق نفت در تهران اظهار داشته بود تمديد چهل و هشت
 ساعت ضرب الاجل برای آنها مدت کافی خواهد بود که دستورات جدیدی برای ادامه
 مذاکرات از لندن دریافت نمایند .

همان سخنگو اضافه کرد که نمایندگان اعزامی شرکت سابق نفت امیدوار است که در
 مذاکرات آینده خویش پاره ای پیشنهادات مفید و قابل توجهی بدولت ایران بدهند و این خیر ،
 گزارشات واصله را مبنی بر اینکه نمایندگان مزبور پیشنهاداتی برای ارائه بدولت ایران
 بتهران آورده اند تأیید میکند

یکی از ناظرین امور امروز اظهار عقیده کرد شاید یکی از این پیشنهادات این
 باشد که مبلغی شرکت سابق نفت بدولت ایران بپردازد تا در مضيقه مالی دولت گشایشی
 حاصل شود .

آقای گریدی در مصاحبه امروز خویش اضافه کرد که پس از ملاقات آقای دکتر مصدق
 با شپرد سفیر کبیر انگلیس در تهران نیز مذاکره کرده و موضوع موافقت نخست وزیر
 ایران را بتمديد ۴۸ ساعت با اطلاع وی رسانیده است همچنین مستر جکسون سخنگوی هیئت
 نمایندگی شرکت سابق نیز با تلفن باوی گفتگو کرده است
 آقای گریدی در پایان یکبار دیگر از روح رافت و عدالتخواهی آقای دکتر مصدق
 در قبول توصیه وی سپاسگزاری نمود .

ملاقات آقای سهیلی
سفیر کبیر ایران در لندن با وزیر مشاور انگلیس
در تاریخ ۲۶ ر ۳۰

آقای علی سهیلی سفیر کبیر ایران در لندن بنا بر تقاضای مستر « کنت یانکر » وزیر مشاور انگلیس در کاخ وزارت خارجه حاضر شده و با وی ملاقات و مدتی مذاکره نمود. مورسن وزیر خارجه انگلیس که تا امروز با ممداد در « یورکشایر » بود. دیروز نتوانست با آقای سهیلی ملاقات نماید لیکن مستر یانکر که در غیاب وی عهده دار مشاغل میباشد با سفیر کبیر ایران مذاکره نمود.

خبر نگار آسوشیتد پرس از لندن اطلاع میدهد که بقرار اظهار يك منبع مطلع کویامستر یانکر از آقای سهیلی تقاضا کرده که وی از دولت ایران تقاضای تمديد ۴۸ ساعت مدتی که دولت ایران بعنوان اتمام حجت برای تحویل تأسیسات شرکت نفت انگلیس و ایران بآن شرکت داده بکنند سهیلی در پاسخ اظهار داشته است که وی بعنوان نماینده دولت ایران در يك کشور خارجی صلاحیت آن را ندارد که چنین تقاضایی را از قوه مجریه ایران بکنند چون کار نفت بطور کلی مربوط بخود دولت ایرانست و وی در این زمینه کوچکترین اختیاری ندارد.

يك منبع دیگر گفت ممکنست سفیر کبیر انگلیس در تهران بدستور وزارت خارجه مستقیماً با دکتر مصدق ملاقات و تقاضای تمديد مدت مزبور را بکنند.

نامه آقای سفیر کبیر آمریکا
 به آقای دکتر مصدق نخست وزیر
 در تاریخ ۲۹ خرداد ۱۳۳۰

لازم میدانند از فرصت استفاده کرده از نقطه نظر رعایت منافع ایران مطالبی را که روز گذشته در ملاقات و مذاکرات خویش اظهار داشته ام تکرار نمایم بدین معنی که جناب عالی و مشاورینتان توجه بیشتری نسبت به پیشنهادات اخیر انگلستان مبذول داشته تا در نتیجه از قطع رشته مذاکرات فعلی بین دولت شما و نمایندگان شرکت نفت خودداری شود.

بنظر این جانب پیشنهادات اخیر بریتانیا از نقطه نظر اصل ملی کردن نفت اساسی برای اجرای مقاصد و تقاضاهای دولت ایران میباشد.

نطق آقای موریس وزیر خارجه انگلیس
در پیرامون حوادث جاری ایران
در تاریخ ۲۹ خرداد ۱۳۴۰

در بیاناتی که در روز ۲۹ و ۳۰ در مجلس نمودم بطور اختصار گفتم که چه تقاضاهایی از هیئت نمایندگی شرکت نفت انگلیس و ایران که اکنون در تهران است بعمل آمده است و وعده دادم که در اولین فرصت از جریان اوضاع مجلس را آگاه نمایم .

دیروز عصر وقتی نمایندگان شرکت با نمایندگان ایران ملاقات کردند پیشنهاداتی بآنها نمودند که نه تنها احتیاج فوری دولت ایران را به پول رفع میکنند بلکه ترتیبی میدهد که حسن جریان صنعت نفت محفوظ بماند و درعین حال با اصول ملی کردن این صنعت منافات نداشته باشد گر چه متن این پیشنهادات منتشر خواهد شد معینا بد نیست که من خلاصه آنرا در اینجا بیان کنم :

بطور اختصار این پیشنهادات از اینقرار بود :

۱- شرکت حاضر است ده میلیون لیره بطور پیش پرداخت از بابت هر مبلغی که در اثر یک قرارداد بعدی طلب دولت ایران باشد در اختیار دولت ایران بگذارد مشروط بر اینکه مادام که مذاکرات در جریان است دخالتی از طرف دولت ایران در کار شرکت بعمل نیاید.

۲- شرکت ماهیانه ۳ میلیون لیره که شروع آن در ماه ژوئیه خواهد بود تا وقتی که درباره قرارداد موافقت شود بدولت ایران پرداخت خواهد نمود.

۳- برای اساس توافق شرکت پیشنهاد میکنند که دارائی شرکت بیک شرکت ملی نفت ایرانی تفویض شود در ازای آن واگذاری شرکت ملی نفت استفاده از این دارائی را بیک شرکت تازه ای که از طرف شرکت نفت انگلیس و ایران تأسیس میشود تفویض نماید. عده ای از ایرانیان در هیئت مدیره این شرکت عضویت خواهند داشت و از طرف شرکت ملی نفت ایران انجام وظیفه خواهند نمود.

عملیات پخش در ایران بشرکتی منتقل خواهد شد که مالکیت و اداره آن کاملاً ایرانی باشد و انتقال دارائی بآن شرکت طبق شرایط مساعدی انجام خواهد گرفت.

۴- راجع بتقاضای دولت ایران که شرکت مجموع درآمد فروش نفت را منهای هزینه دولت ایران تحویل دهد و ۲۵ درصد آن در یک بانک مرضی الطرفین برای پرداخت مطالبات احتمالی شرکت تودیع گردد چنین پیشنهادی قابل قبول نیست.

هیئت برای مذاکره بتهران رفته است و یک چنین تقاضائی از طرف دولت ایران قبل از اینکه مذاکرات حتی شروع شود عمل غیرموجهی است. بعلاوه نمایندگان شرکت مطمئن اند که وقتی ضمن مذاکرات آینده طرز جریان کار بفرنج شرکت توضیح داده شد نمایندگان دولت ایران درخواست یافت که چنین تقاضائی نه از لحاظ تجارتي ممکن و نه برای هیچ شرکت نفتی قابل قبول است. لزومی ندارد که در باره پیشنهاد شرکت نفت انگلیس و ایران بدولت ایران باطاله کلام بپردازم.

در این پیشنهاد از پرداخت پول برای رفع حوائج ضروری ایران همچنین قبول اصل ملی شدن نفت و نیز مشارکت بطرز ثمربخش پیش بینی شده است. دولت پادشاهی انگلستان معتقد است که کلیه مردمان منصف این پیشنهادات شرکت را منصفانه و منطقی تلقی مینمایند.

متأسفانه هیئت نمایندگی ایران فقط نیم ساعت طرف وقت برای بررسی در این پیشنهاد نموده و اظهار نظر روی آن نمود.

این هیئت اعلام داشت که پیشنهادات شرکت مبنایت با قانون ملی شدن صنعت نفت در ایران دارد و اظهار تعجب نموده که هیئت نمایندگی شرکت تقاضای امهال و تعویق تشکیل جلسه ای را نمود که قرار بود در تاریخ ۱۷ ژوئن منعقد شود برای اینکه چنین پیشنهادی را تسلیم نماید هیئت نمایندگی ایران در خاتمه بیانات خود چنین نتیجه گرفت که این هیئت اجازه عدول از مقررات قانون ملی شدن صنعت نفت در ایران را ندارد و بالتجیه معتقد بود که با این وضع مذاکرات قطع شده است.

رئیس هیئت نمایندگی شرکت در پاسخ اظهار داشت حتی اگر این پیشنهادات منطبق با قانون ملی شدن صنعت نفت در ایران نمی باشد (آنهم قانونی که مورد قبول شرکت نفت انگلیس و ایران واقع نشده) با اصل ملی شدن تطبیق می نماید و بلاشک با تفسیر منصفانه قانون جور درمی آید. از فحوای کلام هیئت نمایندگی اینطور استنباط میشود که انتظار داشتند نمایندگان شرکت بدون بحث و گفتگو کاملاً تسلیم نظر آنها بشوند و با کمال تأسف ملاحظه شده که تصمیم ایرانیها بر این بود که مذاکرات قطع شود و چاره و علاج منحصر بفر د این باشد که رئیس هیئت نمایندگی شرکت برای اخذ دستور و تصمیمات بلندن مراجعه نماید دولت پادشاهی انگلستان نه فقط از لحاظ آینده شرکت نفت ایران و انگلیس احتیاجات دنیای آزاد بنفت بلکه برای خاطر خود ایران هم باعلاقه این پیش آمد راتلقى کرده است.

در حوزة امتیازات شرکت ثروت طبیعی آن ناحیه در دسنرس اهالی ایران گذارده

شده است.

نیروی کار ایران توأم با مهارت فنی و سرمایه مالی شرکت و سازمانهای معظم اداری و مهندسی موجب شده که يك صنعت بزرگی در ایران بوجود آمده است. در نتیجه این همکاری دولت ایران هم از يك منبع مستمر و روزافزون درآمد بهره مند گردید و همین منبع درآمد را هم خود کمپانی پیشنهاد کرد که بمقدار زیادتری اضافه نماید.

و نیز در نتیجه توسعه این صنعت ده ها هزار نفر کارگران ایرانی در حال حاضر از شرایط مساعد منزل و تسهیلات فرهنگی و بهداشت و سایر خدمات اجتماعی بحدی است که کارگران ایرانی در هیچیک از نقاط ایران از آن بهره مند نمیشوند.

حقیقی در گزارش اداره کار بین المللی تحت عنوان «شرایط و اوضاع زندگانی کارگران در حوزة نفت ایران» در سال گذشته در ژنو طبع و نشر شده است.

شرکت نفت ایران و انگلیس مساعی جمیله مبذول داشته و هم اکنون بدل جهد مینماید که سطح زندگانی را در ایران بالا ببرد.

در واقع برنامه ۷ ساله ایران که ابراز امیدواری زیاد بدان در ایران میشد ظاهراً حالیه متوقف شده است يك منبع درآمد حقیقی داشت که آنهم درآمد حاصله از نفت بابت سهم دولت ایران بود که اکنون شرکت بر میزان پرداخت خود بابت حق الامتیاز و مقدار تولید و فروش افزوده است. اینطور معلوم میشود که هیئت حاکمه فعلی ایران چشم بصیرت برای درك احتیاجات و نیازمندیهای کشور خود ندارد.

باعضای هیئت نمایندگی شرکت دستور لازم داده میشود بکشور انگلیس مراجعت نمایند و در ضمن در نظر داریم عرضحالی را که بدیوان دادگستری بین المللی داده ایم دنبال کنیم و عرضحال دیگری بدهیم که مادام که تصمیم لازم در خصوص اهمیت و کیفیت دعوی شرکت اتخاذ نشده است ترتیبی برای انجام اقدامات موقت در نظر گرفته شود تا حقوق کشور پادشاهی انگلیس محفوظ بماند.

ما بسهم خود هنوز هم مایلیم که کشور ایران کشوری مستقل و قرین ثبات و

آسایش و رفاه باشد و درین زمینه هیچگونه تغییری در احساسات ما حاصل نشده و نخواهد شد .

«اشکالاتی که در تهران بمیان آمده هرگز نباید ولو برای يك لحظه هم که شده مشکلات اتباع ما را در آبادان و معادن نفت تحت الشعاع قرار بدهد من مایلیم که همه آنان بدانند که در اینجا مانسبت فشار و نگرانی و زحمتی که در مدت نسبتاً مدیدی توأم با کار آنان بوده است توجه کامل داریم و میدانیم که بروز اغتشاشات و توهین و سوء تعبیر و عدم اطمینان خاطر نسبت بآینده اوضاع کار و زندگی را برای آنان بسیار مشکل گردانیده است .

خود آنان خیلی بهتر از ما باید بدانند که فقط يك انحراف و اشتباه کوچک در کارهای دقیق و ماهرانه آنان کفایت میکند که باعث صدمات جبران ناپذیری گردد و فاجعه ای را سبب شود که نه تنها زندگی و جان مردم مقیم موسسات نفت را که تحت مسئولیت آنهاست بخطر بیاندازد بلکه با احتمال قوی در سرتاسر شهرستان های مجاور نیز صدماتی تولید نماید .

اما مادام که کسان مادر آنجا عهده دار انجام عملیات هستند کمال اطمینان را دارم که چنین اشتباهی روی نخواهد داد و آنان بانجام وظائف خود ادامه خواهند داد. همانطوری که مکرر باستحضار پارلمان رسانده ام دولت اعلیحضرت پادشاه انگلیس در صورتیکه جان اتباع انگلیس در معرض خطر باشد بهیچوجه حاضر نخواهد بود که دست روی دست بگذارد و بیسکاربماند دولت ایران مسئول حفظ نظم و آرامش است و باید تمام کسانی را که در سرحدات ایران هستند از تعرض و تعدی مصون و محفوظ نگاه دارد اما در صورتیکه دولت ایران نتواند از عهده این مسئولیت برآید بدیهی است که دولت اعلیحضرت پادشاه انگلیس نیز بهمان اندازه مسئول و موظف بحفظ و حمایت اتباع خود خواهد بود .

اعلامیه هیئت مدیره موقت
شرکت ملی نفت ایران
در تاریخ ۳۰ خرداد ۱۳۳۰ در آبادان

۱- بموجب امر دولت بکلیه کارمندان ایرانی و خارجی شرکت سابق ابلاغ میشود که کارشناسان، کارمندان و کارگران ایرانی و خارجی شرکت سابق بموجب بند ۴ مقررات راجع به نفت مستخدم شرکت ملی نفت ایران شناخته میشوند. کلیه حقوق و مزایا و حقوق بازنشستگی آنها عینا مانند سابق از طرف شرکت ملی نفت ایران پرداخته میشود و اشخاصی که نخواهند بخدمت خود ادامه دهند باید کتبا بشرکت ملی نفت اطلاع دهند تا در ظرف یکماه ترتیب خاتمه آنها داده شود.

۲- با اینکه از طرف هیئت مدیره شرکت ملی نفت ایران هیچگونه ممانعتی برای صدور مواد نفتی نمیشود و فقط اخذ رسید از کشتیهائی که نفت تحویل میگیرند مطالبه شده است کشتی ها ازدادن رسید امتناع میکنند و میخواهند نفت ایران را بدون گونه هیچ سندی ببرند دیروز کشتی ها میخواستند ذیل قبض این عبارت را مضحك را قید

کنند که «قبض رسید بهیچ وجه دلالت بر ملی شدن نفت ایران و برسمیت شناختن شرکت ملی نفت ایران نمیکند و تحویل گیرنده تعهدی برای پرداخت بهسای نفت تحویل شده اندرد.»

لذا هیئت مدیره تصمیم گرفت هر کشتی که ازدادن قبض بطور مطلق خودداری کند حق حرکت ندارد و درعین حال اکیداً دستور داده شده است که از جریان نفت و تحویل دادن بهیچوجه جلوگیری نشود.

۳ - نظر باینکه اداره اطلاعات شرکت سابق طبق دستور دولت منحل شده است اداره انتشارات آبادان که ناشر روزنامه های محلی میباشد و سابقاً تابع اداره نامبرده بوده است زیر نظر هیئت مدیره موقت اداره خواهد شد.

هیئت مدیره موقت شرکت ملی نفت ایران

گزارش آقای نجات وزیر به مجلس شورایی
 راجع به مذاکره بانمایندگان اعزامی دولت انگلستان
 در تاریخ ۳۰ خرداد ۱۳۴۰

پس از آنکه بر حسب تمایل نمایندگان محترم مجلس شورایی و مجلس سنا مامور تشکیل دولت شدم از آنجا که علت اساسی تشکیل دولت این جانب اجراء قانون ملی شدن صنعت نفت بود تمام هم دولت صرف اجراء همین قانون شد و بسایر شئون مملکتی که اصلاح آن نیز باید مورد نظر دولت باشد بواسطه اشتغال باین امر مهم و فوریت آن مجال نشد آن طور که باید توجه شود.

آقایان محترم توجه میفرمائید که تصرف مؤسسات عظیم نفت و خلعید شرکت سابق کار کوچکی نبود که در ظرف چند روز بانجام رسد بخصوص که دولت و هیئت مختلط میخواست این وظیفه خطیر را بنحوی انجام دهد که اولاً بجریان کار استخراج و تصفیه و توزیع و بهره برداری لطمه ای وارد نیاید و ثانیاً با اولیاء شرکت سابق در مسائل مختلفه از جمله ترتیب خلعید مذاکره نماید.

شاید بعضی از آقایان نمایندگان محترم و سایر هموطنان عزیز بواسطه اشتیاقی که باجاء فوری قوانین راجع به نفت دارند و یا بعلمت آنکه از آفات تاخیر سخت بیمناک هستند صریحاً یا باشاره و کنایه بدولت ایراد دارند که چرا فوراً از شرکت سابق خلع ید نشده و یا بچه دلیل دولت بانمایندگان شرکت سابق نفت حاضر بمذاکره گردیده است برای رفع نگرانی هموطنان عزیز باید عرض کنم که :

اولادولت اینجانب بلافاصله شروع باجاء قانون نموده و باکمک هیئت مختلط که از ابتدای تشکیل هرروز يك يادو بار تشکیل جلسه داده وغالب جلسات آن بیش از چهار پنج ساعت بطول انجامیده پیوسته هم خود راصرف اجراء قوانین نفت نموده است ولی واضح است که اجراء قوانین و خلع ید شرکت سابق مثل تخلیه يك خانه اجاره ای یا تصرف يك دکه برازی نیست اجراء این قوانین محتاج به تهیه مقدمات فراوان بود و اگر بیم اطلاع کلام نمی رفت جزئیات مشکلات کار و رفع آن را يك يك بعرض آقایان می رسانم تا بر آقایان معلوم شود که دولت ممکن نبود بتواند سریع تر از آنچه کرده است عمل نماید .

اما در باب مذاکره بانمایندگان شرکت سابق نفت دولت بموجب قانون نهم اردیبهشت ماه ۱۳۳۰ در موارد مختلفه ناچار بمذاکره بود .

برطبق ماده ۲ قانون مزبور که می گوید « دولت مکلف است بانظارت هیئت مختلط بلافاصله از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران خلع ید کند و چنانچه شرکت برای تحویل فوری و عذر وجود ادعائی بردولت متعذر شود دولت میتواند تا میزان ۲۵ درصد از عایدات جاری نفت را پس از وضع مخارج بهره برداری برای تأمین مدعا به احتمالی شرکت در بانک ملی ایران یا بانک مرضی الطرفینی دیگر ودیعه گذارد » امور مختلفی را که در این ماده مخصوصاً ذکر شده میبایست بمذاکره باشرکت فیصله دهد و یا برطبق ماده ۷ همان قانون که می گوید « کلیه خریداران محصولات معادن انتزاعی از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران هر مقدار نفتی را که از اول سال مسیحی تا تاریخ ۲۹ اسفندماه ۱۳۲۹ (۲۰ مارس ۱۹۵۱) از آن شرکت سالیانه خریداری کرده اند میتوانند از این ببعدهم نرخ عادله بین المللی همان مقدار را سالیانه خریداری نمایند و برای مازاد آن مقادیر در صورت تساوی شرایط در خرید حق تقدم خواهند داشت » لازم بود از شرکت سابق نفت تحقیقات بعمل آورده بعلاوه چون سعی دولت و هیئت مختلط در این بود که اجراء قوانین نفت و عمل خلع ید را حتی الامکان باموافقیت شرکت سابق نفت انجام دهد و باین نحو از هر گونه پیش آمدی که ممکن بود بکاز نفت لطمه وارد آورد جلوگیری کند از مذاکره بانمایندگان گزیری نداشت .

بااین دلایل وقتی که از طرف شرکت سابق اظهار تمایل برای افتتاح باب مذاکرات دولت تقاضای آنها را رد نکرد ولی براینکه باب هر قسم سوء تفاهمی مسدود شود در یادداشت هشتم خرداد ۱۳۳۰ که بنماینده شرکت سابق نفت نوشت صریحاً قید نمود که دولت ایران بشرطی حاضر بمذاکره است که ملی شدن نفت برطبق قوانین موضوعه

مورد قبول شرکت سابق باشد و مذاکرات فقط در حدود همان قانون انجام گیرد.
 پس از فرستادن این نامه اطلاع حاصل شد که شرکت نمایندگان بهمین منظور
 بطهران میفرستد.

دولت هیئت نمایندگی شرکت سابق نفت را پذیرفت و هیئت نمایندگی ایران
 در سه جلسه با آنها مذاکره پرداخت خلاصه این مذاکرات منتشر شده.
 در این مذاکرات نمایندگان دولت و هیئت مختلط منتهای سعی را بعمل آوردند
 که با موافقت شرکت قانون را بموقع اجراء گذارند.
 هیئت نمایندگی شرکت سابق کار را بامروز و فردا می انداخت. تأخیر جواب
 از طرف آنها تا حدی که معقول به نظر می آمد پذیرفته شد و چند بار با استمهال
 موافقت گردید.

هیئت نمایندگی شرکت سابق با وجود اینکه صرف حاضر شدن آنها در تهران
 قبول ضمنی قانون ملی شدن نفت بود و بهلاوه در چنین مذاکرات هم چندین بار چنانکه
 صورت جلسات نشان میدهد بقبول ملی شدن صنعت نفت نیز اشاره نموده بودند پس از
 چندین بار استمهال و تمدید مدت مهلت در جلسه ای که در ساعت ۸ بعد از ظهر روز سه شنبه
 ۲۸ خرداد در کاخ نخست وزیری درزرگنده تشکیل گردید اظهارات غیر منتظری بود
 که بصورت یادداشت تسلیم هیئت نمایندگی ایران شد.
 این یادداشت بعرض آقایان نمایندگان رسیده و از فحواوی آن اطلاع حاصل
 فرموده اند مع ذلک برای جلب توجه آقایان در اینجا قرائت میشود.

عین یادداشت

در یادداشتی که جناب آقای وزیر دارائی روز هشتم خرداد بنماینده عمده شرکت
 در طهران تسلیم نمودند بشرکت اطلاع داده شده بود که دولت شاهنشاهی ایران مایل
 است از تجارب و اطلاعات شرکت استفاده نماید و حاضر است پیشنهادی را که شرکت تقدیم
 کند مورد توجه قرار دهد مشروط بر اینکه منافعی با اصل ملی شدن نفت نباشد.
 اینک شرکت میخواهد بلا ذرنگ پیشنهاد مثبتی که جنبه موقت دارد تقدیم نموده
 بدین وسیله ثابت کند که مایل است هرچه زودتر یک ترتیب عملی داده شود که طبق آن
 دولت بتواند از تجربه شرکت استفاده نماید. بنا بر این هیئت نمایندگی از طرف شرکت
 اجازه دارد مبلغ ده میلیون لیره در اختیار دولت بگذارد این مبلغ مساعده ای خواهد بود
 از بابت وجوهی که در نتیجه موافقت نهائی بین دولت و شرکت طلب دولت خواهد شد و
 با این تفاهم پرداخت میشود که دولت تعهد نماید مادام که مذاکرات در جریان است مانع
 عملیات شرکت نشود.

همچنین ما حاضر هستیم از ماه ژوئیه به بعد هر ماه مبلغ ۳ میلیون لیره تا وقتیکه
 ترتیبی مقرر شود بدولت بپردازیم در جلسه قبل اینجناب اظهار کردم که ما با حفظ
 کامل کلیه حقوق خود بسیار مایل هستیم که بوسیله مذاکره با آقایان محترم طریق رضایت

بخشی پیدا کنیم که حسن اداره صنعت را تأمین نموده و با اصل ملی شدن هم منطبق باشد بنظر شرکت چنین میرسد که ممکن است بر اساس طرحی مشتمل بر کلیات زیر ترتیبی داده شود .

دارائی ایرانی شرکت به يك شرکت ملی نفت ایران منتقل گردیده و شرکت مزبور درازای این واگذاری حق استفاده از دارائی مزبور را بشرکت جدیدی که از طرف شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران تأسیس میشود تفویض خواهد نمود .

شرکت جدید عدهای مدیر ایرانی در هیئت مدیره خود خواهد داشت و از طرف شرکت ملی نفت ایران عمل خواهد کرد .

عملیات بخش در ایران بشرکتی منتقل خواهد شد که مالکیت و اداره آن کاملاً ایرانی باشد و انتقال دارائی موجود بآن شرکت طبق شرایط مساعدی انجام خواهد گرفت شرح فوق فقط کلیات طرز عملی است که امکان پذیر میباشد و شرکت آن را بعنوان یک قدم مثبت در راه پیدا کردن اساس مذاکره پیشنهاد مینماید .

ما نکاتی را که جناب آقای وزیر دارائی در جلسه ۲۳ خرداد بیان فرمودند مورد توجه کامل قرار داده ایم ، اگر در مفهوم خود اشتباه نکرده باشیم پیشنهاد جناب ایشان این بود که از تاریخ ۲۹ اسفند شرکت بایستی مجموع در آمد فروش نفت ایران را (منهای هزینه) بدولت تحویل دهد که بیست و پنج درصد آن در بانک مرضی الطرفینی برای پرداخت مطالبات احتمالی تودیع گردد ، مایک چنین پیشنهادی را نمیتوانیم قبول کنیم هیئت برای مذاکره با ایران آمده است و بعقیده ما عنوان يك چنین تقاضائی از طرف دولت ایران قبل از اینکه مذاکرات حتی شروع هم شده باشد عمل غیر موجهی است ، بعلاوه ما در ضمن مذاکرات آینده طرز جریان و اداره کار خود را با تفصیل بیشتری برای آقایان توضیح دادیم آقایان با ما هم عقیده خواهند شد که يك چنین تقاضائی نه از لحاظ تجارتي ممکن و نه برای هیچ شرکت نفتی قابل قبول است .

نمایندگان دولت و هیئت مختلط جز اینکه یاد داشت را رد کنند چاره ای نداشته اند (صحیح است) زیرا چنانکه ملاحظه فرمودید مضمون آن کاملاً با قوانین راجع بملی شدن صنعت نفت مابینت دارد (صحیح است) و صریحاً اجراء قانون را رد کرده اند و بعلاوه پیشنهادهای آنها از قبیل انتقال دارائی ایرانی شرکت سابق بشرکت ملی نفت ایران و واگذاری حق استفاده از این دارائی بشرکت جدید ثالثی که از طرف شرکت سهامی سابق نفت تشکیل شود علاوه بر اینکه با قوانین راجع بملی شدن نفت متناقض است بیشتر بیازیهای کود کانه برای اسکات طرف شباهت دارد .

اینک دولت در باب مذاکره با نمایندگان شرکت سابق بوظیفه قانونی عمل کرده و چون با موافقت آنها اجراء کامل قانون صورت پذیرفت باید مستقلاً اجراء تام و تمام قانون را بپایان برساند .

در این زمینه دیروز دستورات لازمه بهیئت مدیره موقت و نمایندگان هیئت مختلط در خوزستان صادر و دستور اقدامات اجرائی دیگر نیز داده شده و اکنون دولت

در تمام قسمت‌ها مشغول تکمیل اقدامات اجرائیست

چون کار اجراء قوانین نفت وارد مرحله جدیدی شده و دولت جز با پشتیبانی نمایندگان محترم مجلس شورای ملی و مجلس سنا ممکن نیست بتواند این امر خطیر را پایان برساند لازم دید یکبار دیگر از ساحت مقدس مجلس شورای ملی تقاضای رأی اعتماد کنندگان هم بتواند باستظهار نمایندگان محترم بهر تکلیف قانونی خود عمل نماید و پاره‌ای شبهات که بوسیله ایادی شرکت سابق نفت برای مشوب نمودن اذهان بوجود آمده رفع شود. (صحیح است)

در خاتمه باستحضار آقایان نمایندگان محترم میرسانم که نظر دولت این بود که این خلع ید بیک صورت دوستانه‌ای بشود ما فقط از شرکت این تقاضا کردیم که شرکت صورت عایدات یومیه را هر شب بدهد و بانک مرضی الطرفین را تعیین کند که ۲۵ در صد عایدات در آن بانک ودیعه بشود و اینکار که بشود مذاکرات راجع بمسئله دعاوی احتمالی دولت و شرکت بمیان می‌آید و کار دعاوی احتمالی دولت و شرکت نیز بخوبی خاتمه یابد ولی بانهایت جدیت و سعی که خود اینجانب بعمل آوردم شرکت نخواست این پیشنهاد را قبول بکند و دولت مجبور شد که دیروز بانظریات هیئت مختلط که نمایندگان مجلسین هستند ماده ۳ قانون را که مقدماتش شروع شده بود بنحواتم بطور قطعی در تأسیسات شرکت بموقع اجرا بگذارد (احسن است) اکنون گزارش‌های من بآخر رسیده امیدوارم که نمایندگان مجلس شورای عقیده خود را در باره رفتار دولت در این مدت بوسیله دادن رأی بملت ایران اظهار فرمایند. (احسن است)

پیام آقای نخست وزیر بملت ایران
در ساعت ۱۰ بعد از ظهر روز ۳۰ خرداد ۱۳۳۰
بوسیله رادیو تهران

هموطنان عزیز : درود فراوان و سلام صمیمانه خود را از بستر بیماری برای
شما میفرستم .

بخوبی می دانید که در تاریخ حیات ملت ها نادراً روزهای درخشان و پر مسئولیت
و افتخار و موفقیت پیدامی شود . ایام عادی و گذران برای همه ملل یکسان است ولی آن
ملتی که خوب و شرافتمندانه وظیفه اش را در برابر وطن ، پرچم و تاریخ مملکت ادا کند
بیشتر از دیگران قدرت اخلاقی و عظمت روحی از خود نشان داده است .

امروز یکی از آن ایامی است که شما هموطنان میتوانید صفحه جدید و مقدسی
در حیات اجتماعی و اقتصادی خود باز کنید و پس از ۵۰ سال که از استقلال و آزادی
سیاسی نامی ما بیش باقی نمانده بود دوره نوینی را در برابر نژاد معاصر و نسل آینده
بوجود بیاورید رشد و نبوغ سیاسی شما میتواند امروز را مبداء تحول و نهضت اصلاحی

آینده قرار دهد یا خدای ناکرده موجب سرشکستگی و خجالت و انفعال بشود پیمودن این دو راه اکنون در اختیار عزم و اراده و همت شماست من تردید ندارم که شما هموطنان عزیزم آن طریق را انتخاب خواهید کرد که با شرافت ایرانیت و با غرور ملی و احساسات وطنی مطابقت دارد باید یکبار دیگر بدنیا نیکی که چشم دقت بسوی ما دوخته است نشان بدهیم که لیاقت حفظ موارث گرانها و پر عظمت نیاکان خود را داریم و می خواهیم کاملاً آزاد و فارغ از تحریکات و دسائیس این و آن زندگانی قرین عزت و احترام و سر بلندی را در پیش گیریم .

آوازه همت و عزم خلل ناپذیر شما در گسستن زنجیر های استعمار اقتصادی به گوش جهانیان رسیده است و خواهد رسید و همه خواهند دانست که روح ایرانی از ماورای تاریخ کهن چندین هزار ساله اش از نو درخشیدن گرفته و روز های زبونی وضعت و ناتوانی خویش را اینک پشت سر گذاشته است - هیچ چیز جز اراده آهنین شما نمیتوانست این زنجیر های جان فرسا و گران را از میان بردارد . تقویت و احساسات صمیمانه هموطنان عزیزم کار نفت را بدانجا کشانید که قوه قانون گذاری مملکت بتسایت از افکار عمومی ملی شدن صنعت نفت و قانون اجرای آن را باتفاق آراء تصویب کرد و آن قانون بتوشیح اعلیحضرت همایون شاهنشاهی رسید و ماموریت انجام این امر خطیر بمن محول گردید . قبول این مسئولیت برای کسی که بضعت مزاج مبتلا است و عمر خود را در بستر می گذراند جز تبعیت از اراده ملت و امر شاهنشاه هیچ چیز دیگر نبود من افتخار خدمتگزاری مردم را بالاترین و پر قیمت ترین افتخارات حیات خود محسوب داشته و میدارم و بغیر از اطاعت و امتثال فرمان هموطنان محبوب چاره دیگر ندارم .

از روز اول زمامداری تمام سعی و مجاهدت اینجانب بجل مسالمت آمیز قضیه معطوف گردید و در تمام مکاتبات و مذاکرات با نمایندگان و وابستگان کمپانی سابق مکرر تذکر دادم که اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت برای اینست که ملت ایران از یکطرف بند های سیاسی را از گردن خود بردارد و از طرف دیگر به فقر و بدبختی غلبه کند . آنچه توانستیم تسهیلات فراهم آوردیم و طرق حل مشکلات را پیش بینی کردیم و دست خریداران سابق نفت را برای خرید آن باز گذاشتیم و موافقت کردیم آنان همچنان گردش چرخ صنایع مملکت خویش را بسا نفت خوزستان تامین کنند ولی ناچار بودیم قانون را اجرا کنیم .

شرکت سابق در جواب اخطار خلع ید که از طرف دولت ایران باو ابلاغ شد اظهار داشت که پیشنهاد های در زمینه قانون ملی شدن صنعت نفت دارد و نمایندگان خود را برای بیان مطلب بتهران اعزام میدارد دولت شاهنشاهی با حسن نیت کامل ورود آن هیئت و حتی تمیدی را که خواسته بودند پذیرفت ولی دیشب پس از آنکه برده از روی پیشنهاد های آنها برداشته شد معلوم گردید که زبان ما را نخواسته اند بفهمند . من مکرر چه در مجلس و چه در یادداشتها و بیانیه ها و مصاحبه ها اعلام کرده بودم که بهیچوجه در اجرای قانونی که مظهر آرزو و اراده ملت ایران است نمیتوانم قصور و مسامحه بکار

برم. گویا نمایندگان شرکت این حقیقت را ندیده گرفته‌اند و راه ادامه مذاکرات را بر ما بستند بنا بر این برای اینکه اجرای قانون ادامه پیدا کند و تأخیر و وقفه‌ای در کار روی ندهد صبح امروز با تصویب کمیسیون مختلط و هیئت دولت تصمیمات لازمه اتخاذ شد و دستور دادم عملیات اجرایی ادامه داده شود.

اکنون بشما هموطنان عزیز که در تهران و ولایات پراکنده‌اید این پیام مخلصانه و صمیمانه را می‌فرستم و از تقویت و حمایتی که در همه حال از دولت برای اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت نموده و می‌نمائید قبلاً تشکر میکنم و تمنی دارم با آرامش دوران‌دیشی بیشتری که شان و شایسته ملت تاریخی ایران است مراقب اوضاع باشید و صف آهنین وحدت و یگانگی خود را حفظ کنید و نگذارید عوامل و ایادی حریف کهنه‌کار بر قدرت روحی و نیروی ایمان شما هجوم آورد. شرکت سابق نفت میخواست بدون توجه بحق مسلم حاکمیت ملی و قانون مصوب مجلسین ما را با دادن چند میلیون لیره علی‌الحساب گرم مذاکرات دور و دراز نگاهدارد غافل از اینکه من اطمینان دارم فرد فرد شما بادیه و کاسه‌ای را که در خانه دارید حاضرید همه را در راه نجات وطن در اختیار حکومت خدمتگذار خود بگذارید و گلیم زیر پای خویش را در گذرها بفروش برسانید. در پایان این پیام حاجت‌تذکار نیست که هوشمندی و شرافت کارمندان و کارگران ایرانی مخصوصاً در منطقه نفت خیز در پیشرفت و انجام این منظور ملی تاکنون بی‌نهایت مؤثر بوده و یقین دارم این متانت و خونسردی قابل تحسین تا پایان کار کاملاً حفظ خواهد شد و ما را هر روز بمقصود نهائی نزدیکتر خواهد ساخت. عرایض خود را با درود قلبی بشما و با اتکاء بخول و قوه الهی و با امید موفقت ملت لایق ورشید ایران پایان میدهم.

نامه آقای سدان با آقای وزیر دارائی

در تاریخ ۳۰ تیرماه ۱۳۳۰

- جناب آقای محمد علی وارسته وزیر دارائی
- بنا بر اطلاعی که از مستر دریک رسیده از طرف هیئت مدیره شرکت ملی نفت نامه ای بمشارالیه نوشته شده که حاوی نکات سه گانه ذیل میباشد .
- ۱- مستر دریک کتباً اطلاع دهد که آیا حاضر است برای شرکت ملی نفت خدمت کند یا خیر ؟
 - ۲- از مستر دریک تقاضا شده است که بطور بخشنامه بکلیه کارمندان در مراکز اخطاریه ای فرستاده شده آن قسمت (۱) تصویبنامه هیئت وزیران را که در ۲۹/۳/۵ اعلان گردیده باطلاع آنها برساند .
 - ۳ - بهیچیک از کارمندان فعلا اجازه مرخصی داده نشود .
- اینک وظیفه عاجل خود میدانم خاطر آنجناب را متذکر دارم که اقدامات مذکور

فوق متضمن احتمال قوی بر استعفاء دسته جمعی کارمندان بوده و بالنتیجه منجر بتعطیل عملیات تولید و تصفیه و بارگیری نفت در کشتیهای نفت کش خواهد گردید.

بنابراین از لحاظ جان افراد و محافظه دستگاهها تقاضا دارم که چنانچه چنین وضعیتی پیش آید باعضای هیئت مدیره شرکت ملی نفت دستور داده شود که در کلیه مواقعیکه دستگاهها تعطیل میشود حضور داشته باشند.

علت تقاضای ما این است که اجرای تعطیل احتمالی خطر فوق العاده دارد و محتاج بعمل متخصصین بدون هیچگونه مداخله خارج خواهد بود.

حضور اعضای هیئت مدیره برای این منظور تقاضا میشود که مراقبت شود هیچ نوع مداخله ای صورت نگیرد.

با تجدید احترامات فائقه - از طرف شرکت نفت انگلیسی و ایران *

خررداد ۱۳۳۰

پاسخ آقای وزیر دارائی
به نامه آقای سدان نماینده شرکت سابق نفت
در تاریخ اول تیرماه ۱۳۳۰

نامه شماره ۳۰۲۲۱ مورخ ۳۰ خرداد و اصل از مندرجات آن اطلاع حاصل گردید اینکه نگاشته این صدور نامه هیئت مدیره شرکت سابق نفت بعنوان مستر دریک و ابلاغ نکات سه گانه مندرج در نامه مزبور ممکن است احتمالات موجب استعفای دسته جمعی کارمندان و بالتبلیغه تعطیل عملیات تولید و تصفیه و بارگیری نفت گردد باعث تعجب گردید زیرا در مواد یک و دو نامه هیئت مدیره هیچ مطلب و موضوعی که استعفای دسته جمعی مستخدمین شرکت سابق را ایجاد نماید مشاهده نگردید. نسبت بمرخصی موضوع ماده سه نیز تحقیق و معلوم شد مقصود بهیچوجه جلوگیری از مرخصی های عادی که بارعایت نظامات داده میشود نبوده بلکه نقطه مرخصی هائی است که بدون رعایت تأمین حسن جریان کاری در غیر موقع ازوم درخواست شده باشد.

بطوری که کرا را تذکر داده شده دوات شاهنشاهی علامتند است که عبارات

تاسیسات نفت دچار کوچکترین وقفه نگردد. بهمین جهت موافقت خود را برای قبول ادامه خدمت مستخدمین مورد بحث قبلا با اطلاع رسانیده است حالا هم يك بار دیگر این نظر را تأیید و تقاضا میکند بمأمورین مذکور ابلاغ نمایند کما فی السابق بخدمت خود ادامه دهند و مطمئن باشند که در مقابل انجام صادقانه خدمات محوله از کلیه حقوق و مزایائی که تا کنون استفاده میکرده اند در آتیه هم بهره مند خواهند بود با وجود این اگر باز هم مستخدمین مذکور نخواهند بخدمت خود ادامه دهند اقتضا دارد کناره گیری آنان تدریجی و با اطلاع قبلی صورت بگیرد تا دولت شاهنشاهی بتواند مستخدمین فنی دیگر بجای آنها انتخاب نماید.

بنابمرا تئ مذکور دولت شاهنشاهی انتظار دارد در این موضوع مصلحت عمومی را در نظر گرفته و از مبادرت با اقدامی که ممکن است برای استفاده کنندگان از نفت ایجاد زحمت و خسارت نماید اجتناب ورزند.

وزیر دارائی

متن اظهارات آقای صالح رئیس هیئت مختلط نظارت

بخبر نگاران خارجی

در تاریخ اول خرداد ۱۳۴۰

چون در بعضی اخبار خارجی جسته و گریخته مطالبی تصادف میشود که ممکن است در نتیجه غلیان احساسات ملت ایران آسیبی بمال و جان اتباع انگلیسی متوجه بشود و یا وقفه‌ای در امر تولید و صادرات نفت حاصل گردد و در خصوص این اخبار ستوالاتی از هیئت مختلط بعمل آمده لازم میدانم بگویم که اینگونه اخبار یا معلول سوء تفاهم و بی اطلاعی نشر دهندگان آنست و یا نتیجه سوء نیت آنها - امر ملی کردن صناعت نفت که حق حاکمیت ملی ایران است ارتباطی بامال و جان اتباع انگلیسی ندارد .

آنچه دولت و ملت ایران از شرکت نفت سابق درخواست میکنند اینست که حق مسلم ما را بخودمان واگذار کند و جز این مرامی و هدفی ندارد و مال و جان اتباع انگلیسی و کلیه اتباع خارجه در کشور ما مصون است و دولت ایران در همه حال کاملاً مسلط بر اوضاع است و اجازه نخواهد داد نسبت بمال و جان احدی اندک تجاوزی بعمل آید .

در حقیقت اینگونه اخبار بی اساس است که مردم را تحریک میکند و نگرانی بوجود می آورد همچنین در اجرای قانون ملی کردن صنعت نفت ایران اقدامی که موجب ایجاد وقفه در وصول نفت بممالک غربی باشد بعمل نخواهد آمد و اینکه از طرف محافل شرکت نفت گفتگوی تهدیدآمیز استعفای دسته جمعی مامورین و متخصصین انگلیسی بمیان آمده باید بگوئیم که دولت و ملت ایران راضی نبوده و نیست حتی يك ساعت وقفه در امر استخراج و صدور نفت روی دهد زیرا در نتیجه هم ایران و هم خریداران سابق متضرر خواهد گردید.

روی همین موضوع مهم است که ما پیشنهاد کرده ایم کلیه مستخدمین شرکت سابق نفت اعم از ایرانی و خارجی با همان حقوق و مزایا و حقوق تقاعد در خدمت دولت ایران باقی بمانند و وظایف خود را انجام دهند تا هیچگونه وقفه در امور بهره برداری حاصل نشود.

حد اکثر کوشش را میکنیم : ما انتظار داشته و داریم که کارمندان شرکت سابق نفت با رعایت مصالح ملل آزاد این نظر دولت را بحسن قبول تلقی نمایند و بسا خودداری از ادامه کار موجب ایجاد وقفه در وصول نفت بممالک غربی نشوند هر گاه بر خلاف انتظار و آمال ملت ایران کارشناسان دست از ادامه خدمت بردارند دولت ایران حد اکثر کوشش را خواهد نمود تا میزان تولید را با توجه به توانائی فنی خود نگاهدارد ولی اگر عملاً انجام این هدف غیر ممکن گردد دولت ایران بهیچوجه مسئول مضیقه هائیکه از این راه برای ملل غربی و مصرف کنندگان سابق نفت حاصل شود نخواهد بود و برای رسیدن باستقلال کامل اقتصادی و تأمین حاکمیت ملی خود حاضر است هر گونه محرومیتی را که از این پیش آمد حاصل شود تحمیل کند.

اختلاف ما با شرکت سابق بر سر ملی شدن نفت نباید سبب و بهانه شود که شرکت سابق بطور مستقیم یا غیر مستقیم تحریکاتی بکند که نتیجه اش ایجاد وقفه در امر تولید مواد نفتی باشد و نسبت به کشور ما و بتمام خریداران سابق حتی بخود انگلستان موجب خسارت جبران ناپذیر نگردد. با این ترتیب دولت ایران حاضر است در حدود قانون هر گونه تسهیلات را بعمل آورد تا آنکه تأخیر یا نقصانی در امر استخراج و توزیع روی ندهد. البته اگر شرکت سابق نفت بخواهد تشبث بوسائلی کند که منجر به تعطیل کار گردد سبب خسارتی خواهد بود که از وقفه محصول بوجود میآید دولت برای جلوگیری از هر گونه بیش آمد که موجب وقفه جریان نفت باشد یگبار دیگر بمدیران شرکت سابق اعلام داشت که مستخدمین انگلیسی با همان حقوق و مزایا و حقوق تقاعد خدمت خود را ادامه دهند تا نقصانی در امور بهره برداری روی ندهد. امید ما اینست که این تصمیم که بنفع همه است مورد توجه خاص واقع گردد.

بدیهی است اگر کار به بن بست رسیده و هیچگونه مساعدت و تفاهم مشهود نگردید دولت مجبور خواهد شد چاره جوئی های دیگر بکند و از متخصصین دیگر استفاده نماید.

دنیا باید بداند دولت ایران بهیچوجه نمیخواهد مشکلی بر سر راه بهره برداری چه از لحاظ اداری و چه از لحاظ فنی ایجاد کند بلکه درست و برعکس هر گونه تسهیلات و تشویقات را برای تأمین حسن جریان امور بعمل آورده و می آورد.
درخاتمه عین دستور هائی را که تاکنون برای تأمین این منظور ابلاغ و منتشر شده است مجدداً برای اطلاع عامه نقل میکنم :

عین دستورات

- اول - ماده ۲ مقررات هیئت مختلط منسوب جلسه پنجشنبه ۲۶ - ۳ - ۱۳۳۰ عین ماده . کارشناسان و کارمندان و کارگران ایرانی و خارجه شرکت سابق نفت کماکان بخدمت خود باقی و از این تاریخ مستخدم شرکت ملی نفت ایران شناخته میشوند .
- دوم - اعلامیه هیئت مدیره موقت مورخ ۳۰ خرداد ۱۳۳۰
- ماده ۲ - کلیه کارمندان و کارگران شرکت سابق اعم از ایرانی و خارجیائیکه صمیمانه حاضر باشند زیر نظر هیئت مدیره ایرانی وظایف خود را انجام دهند مستخدم دولت ایران و همکار ارجمند ما محسوب شده میتوانند مطمئن باشند در صورت خدمت صادقانه در حقوق و مزایا و حیثیات آنها کوچکترین خللی وارد نخواهد شد .
- ماده ۳ - کارمندان و کارگران خارجی که در سرپستهای خود باقی بمانند و صادقانه خدمت نمایند مورد احترام و محبت ایرانیان قرار خواهند گرفت و لازمست کارمندان و کارگران ایرانی آنها را همکار صمیمی خود و مستخدم دولت ایران شناخته از مهربانی و مهمان نوازی چیزی فروگذار نماید .
- ماده ۴ - نسبت بکارمندان و کارگران خارجی که مایل باشند ایران را ترک نمایند هیچگونه اکراه و آزاری بعمل نیآمده با حسن مشایبت و سائل عزیمت و تصفیه حسابشان بعمل خواهد آمد .